

Νίκη Λιανού

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Ο.Π.Ι.ΔΗ.Χ.: VSIAF_GSIAF (31/1/2016)

Απομαγνητοφώνηση από Σταυρούλα Χριστουλάκη 26/4/2020

Συνεντεύκτριες: **Νάση ΣΙΑΦΑΚΑ (ΒΣ), Βασιλική Σιαφάκα (ΒΣ)**

Αφηγήτρια: **Νίκη ΛΙΑΝΟΥ (ΝΛ)**

0:00:03 Προσωπικά Στοιχεία

(ΝΛ) Λοιπόν, λέγομαι Νίκη Λιανού, τον πατέρα μου τον λένε Παναγιώτη, τον έλεγαν Παναγιώτη και την μητέρα μου Βασιλική κι έχω δύο αδέρφια, τα οποία ζουν. Δεν χρειάζεται να πω....

(ΝΣ) Πώς τα λένε; Δεν πειράζει....

(ΝΛ) Δεν πειράζει, άστα!

(ΝΣ) Ναι, εντάξει,

(ΝΛ) Λοιπόν, παντρεμένα με τη δικά τους οικογένεια, ο αδελφός μου Καθηγητής Πανεπιστημίου, η αδελφή μου παντρεμένη, έχει δυο παιδιά, Καθηγηταί Πανεπιστημίου κι εκείνοι... Εντάξει!

00:36:00 Ο πατέρας ήταν στο ΕΑΜ, ο ένας αδελφός αντάρτης και ο άλλος αδελφός «Αετόπουλο». Αναγκάστηκαν να φύγουν απ' τη Μεσσήνη.

(ΝΛ) Ε,ε,ε, πώς βρέθηκε ο πατέρας μου στο Χαλάνδρι. Ανήκε στο ΕΑΜ. Ε,ε,ε, τον κυνήγαγαν, ήτανε στέλεχος, τον κυνήγαγαν και επειδή τ' αδέρφια μου ήτανε, είχα δυο αδέρφια, τα οποία πέθαναν, ήτανε αντάρτες... Μάλλον ο ένας ήταν, ο μικρός ήτανε «Αετόπουλο», ο μεγάλος ήταν αντάρτης, ε,ε,ε, αναγκάστηκε κι έφυγε! Δεν μπορούσε να... να ζήσει πια στη Μεσσηνία, απ' την οποία κατάγομαι κι έχω γεννηθεί, αλλά έχω έρθει μωρό.

(ΝΣ) Πού στη Μεσσηνία:

(ΝΛ) Στη Μεσσήνη!

(ΝΣ) Μεσσήνη.

00:01:24 Αγορά οικοπέδου στο Χαλάνδρι- Τα σπίτια που έμειναν

(ΝΛ) Στο Χαλάνδρι, του είχανε προτείνει να αγοράσει οικόπεδο στη συμβολή Μεσογείων και Φειδιππίδου και Παπαδιαμαντοπούλου, που ήταν τότε το ποτάμι, ακόμα. Ο οποίος δεν ήθελε γιατί είπε ότι «Εδώ θα πλημμυρίζει το ποτάμι και θα πνίξει τα παιδιά μου!» Δεν του άρεσε, βέβαια, κι η περιοχή. Κάτι φίλοι και συγγενείς του είχαν πει για το Αιγάλεω, δεν του

άρεσε και βρέθηκε κάποια μέρα στο Χαλάνδρι. Στο βουναλάκι! Το... έχει γίνει τώρα παρκάκι και είναι στο... στο σχολείο το δημοτικό...

(ΝΣ) Το 3^ο!

(ΝΛ) Δεν είναι ένα παρκάκι τρίγωνο, τετράγωνο, ναι, εκεί στη Χρυσοστόμου Σμύρνης. Ε, και του άρεσε η περιοχή, τέλος πάντων, αγόρασε το οικόπεδο αυτό...

(ΝΣ) Εδώ στην Πίνδου!

(ΝΛ) Στην Πίνδου... όχι! Πριν την Πίνδου έμενε στον παλιό Συνοικισμό, σ' ένα σπίτι, είχε νοικιάσει, τώρα δεν θυμάμαι, πόσο ήτανε και τι ήτανε...

(ΝΣ) Στην Καλογρέζης, από κει ...

(ΝΛ) Ναι, όχι! Δεν θυμάμαι! Θυμάμαι δρόμους λασπωμένους, μία βρύση με τρόμπα, απ' αυτές τις... που τρομπάρουν και έναν φράκτη με μια πόρτα ξύλινη. Δεν θυμάμαι τι..., επειδή ήμουνα πολύ μικρή.

(ΝΣ) Εσύ πότε έχεις γεννηθεί, Νίκη;

(ΝΛ) Να το πούμε;

(ΝΣ) Να το πούμε...

(ΝΛ) Να μην το πούμε, ρε!

(ΝΣ) Εντάξει....

(ΝΛ) Να μην το πούμε!

(ΝΣ) Καλά, επειδή είναι...

(ΝΛ) Να μην το πούμε, άστο!

(ΝΣ) Εντάξει.

(ΝΛ) Άστο!

(ΝΣ) Εντάξει, ό,τι θέλεις.

(ΝΛ) Στο τέλος!

(ΝΣ) Ό,τι θες εσύ.

(ΝΛ) Λοιπόν... και..., πάντως ήμουνα μωρό...

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) ... όταν ήρθανε. Ε,ε,ε... μετά βρήκε το οικόπεδο αυτό, το αγόρασε και έκτισε. Οι πρώτες μου λοιπόν αναμνήσεις και απ' τη ζωή μου και απ' το Χαλάνδρι, είναι εδώ!

(ΝΣ) Μάλιστα.

00:03:33 Μνήμη από το κατεστραμμένο τους σπίτι στη Μεσσήνη που το έκαψαν οι ταγματασφαλίτες.

(ΝΛ) Ένα μόνο που θυμάμαι και αυτό ίσως πρέπει να το πω, είναι ότι θυμάμαι τον εαυτό μου, σαν όνειρο, να είμαι πάνω σε ένα γαϊδουράκι και δίπλα ..., να περνάω σ' ένα μονοπάτι που είναι ένας τοίχος αριστερά και δεξιά ένας γκρεμός, χάος, με σίδερα και με τέτοια και μου 'χαν πει ότι ήταν τα υπόλοιπα που είχαν μείνει, τα υπολείμματα, μάλλον, που είχαν μείνει από το σπίτι μας που το 'χανε κάψει οι Ταγματασφαλίτες. Στη Μεσσηνία.

(ΝΣ) Στη Μεσσηνία. Μάλιστα.

(ΝΛ) Αλλά εγώ δεν θυμάμαι! Και μάλιστα είχα και ένα σημάδι, κάπου εδώ, γιατί είχα πέσει και είχε κάνει απόστημα και αυτό μέχρι ν' απορριφθεί... , δεν θυμάμαι και ήταν και πράγματα τα οποία δεν τα κουβέντιαζαν οι γονείς μου και ειδικά μπροστά μας.

00:4:35 Περιγραφή των δρόμων και των σπιτιών του Χαλάνδριου και η περιγραφή της μητέρα της Ηρώς Κωνσταντοπούλου.⁽¹⁾

(ΝΛ) Ε, και μετά μείναμε εδώ. Σχολείο πήγα στο 1^ο Δημοτικό, στο Χαλάνδρι, είχα την κυρία Πουλάκη δασκάλα. Το Χαλάνδρι δεν ήταν έτσι! Ήταν ένας... μια κηπούπολη!

[Συζήτηση για τη θέση της κάμερας]

(ΒΣ) Πώς ήταν το Χαλάνδρι, τότε, για πείτε μας.

(ΝΛ) Α! Το Χαλάνδρι, παιδιά, ήτανε.... κούκλα. Πράσινο και πολλά λουλούδια.

(ΒΣ) Εποχή, τότε; Αυτό που θυμόσαστε!

(ΝΛ) Ε,ε,ε μιλάω για '50; '55; '53; Θα σας πω τώρα, η Βασιλέως Γεωργίου, ήτανε πικροδάφνες, ακακίες και νεραντζιές! Αριστερά, δεξιά. Μονοκατοικίες, εξαιρετικές! Δηλαδή μιλάμε για τα σπίτια! Δύο υπάρχουνε! Η μία είναι, έχει ο Μποτρίνι την ταβέρνα κι ακριβώς απέναντι άλλο ένα έχει μείνει. Και νομίζω ότι..., γιατί υπήρχε μια βίλα στη συμβολή Σουρή και Βασιλέως Γεωργίου, μια βίλα που τη λέγανε βίλα «Ηρώ»! Κι αν θυμάμαι καλά, έλεγε ο πατέρας μου..., ήταν μια κυρία ψηλή, όμορφη, με μαύρα και βέλο! στο πρόσωπο, που κυκλοφορούσε, ότι ήταν η μητέρα της Ηρώς της Κωνσταντοπούλου. Και είχαν έρθει εδώ μετά την... γιατί έλεγε ο πατέρας μου ότι «*Την καημένη, της σκότωσαν το παιδί της.*»

(ΝΣ) Μάλιστα

(ΝΛ) Βέβαια γκρεμίστηκε αυτό.

00:06:43 Τα λεωφορεία που εξυπηρετούσαν το Χαλάνδρι

(ΝΛ) Ε,ε,ε τα λεωφορεία ήτανε δύο. Ήτανε το Νέο Χαλάνδρι, που έκανε τη διαδρομή Βασιλέως Γεωργίου, Κηφισίας και πήγαινε Αθήνα, και το άλλο ήτανε από την Πλατεία, εκεί που είναι το Ηρώων, ανέβαινε την Βασιλέως Κωνσταντίνου και πήγαινε από την Αγία Βαρβάρα, ήτανε το Παλιό Χαλάνδρι εκεί. Απ' το Παλιό και το Νέο. Και η αφετηρία, βέβαια, ήτανε εκεί που είναι οι σκάλες της εκκλησίας τώρα, εκεί ήτανε η αφετηρία των λεωφορείων.

Ερχόταν, όμως, και τα λεωφορεία, ήτανε τραμ, ήτανε της Πάουερ, κάτι κίτρινα. Τα οποία ερχότανε από δω.

(ΝΣ) Τα θυμάσαι αυτά!

(ΝΛ) Ναι τα θυμάμαι! Γιατί κάνανε στάση ακριβώς εδώ! Αγίας Άννης και Βασιλέως Γεωργίου, και όλα τα παιδιά από 'δω, που πηγαίναμε σχολείο, τα παίρναμε και κατεβαίναμε στην Πλατεία!

(ΝΣ) Α, μάλιστα.

(ΝΛ) Δέκα, είκοσι παιδιά, πόσα είμαστε. Και γι' αυτό το θυμάμαι.

00:07:54 Η γιορτή του Αγ. Κωνσταντίνου και η παρουσία του ζωγράφου Βασιλείου

(ΝΛ) Αυτό που θυμάμαι πάρα πολύ και μου είχε κάνει εντύπωση, ήτανε τα..., οι γιορτές που γινότανε κάθε 21^η Μαΐου, Κωνσταντίνου και Ελένης, γιατί η εκκλησία είναι δισυπόστατη, γιόρταζε τότε και ο Καραμανλής ⁽²⁾, και είχαμε και αργία, και γινότανε ένα πανηγύρι... όντος πανηγύρι! Το οποίο έπιανε την πλατεία που είναι τώρα οι κούνιες, την Κολοκοτρώνη, τα καταστήματα που είναι στη Κολοκοτρώνη, στην Κολοκοτρώνη, ο Μικέλ, ο Ελευθεριάδης, όλα αυτά, την... τον πεζόδρομο που είναι τα μπαράκια, κάτω από την Εθνική, κι όλο αυτό το κομμάτι ήτανε με το γύρο του θανάτου, με το απρόσωπο πρόσωπο, οι βάρκες... Τι θυμάμαι... Και μάλιστα μία φορά, τότε δεν ήξερα, καθώς ανέβαινα..., πρέπει να 'μωνα πέντε, έξι χρονών. Ανέβαινα να πάω στις κούνιες, και στα δεξιά, εκεί που είναι του Ελευθεριάδη τώρα το κατάστημα, ήτανε ένα λιτρουβιό. Με μάντρα πέτρινη και θυμάμαι μια συκιά... κι ήταν ένας κύριος μ' ένα καβαλέτο και ζωγράφιζε. Με γκρίζα μαλλιά. Κοντούλης. Έρχεται η Σούλα η Φουρναράκη και μου λέει «*Νίκη, έλα να δεις!*» και με φωνάζει. Και πάμε και βλέπουμε τον πίνακα. Και ήτανε η άποψη του ...της γιορτής, με στο κέντρο του πίνακα, ήμωνα εγώ από πίσω, όπως ανέβαινα. Ε, και τελικά ήτανε ο,ο,ο, πώς τον λέμε τον ζωγράφο ..., αχ, που 'χει..., ο Βασιλείου!

(ΝΣ) Α! Μάλιστα!

Έψαξα να βρω τον πίνακα, γιατί αυτός έχει κάνει πίνακες με πανηγύρια, εδώ και κει, είχα μιλήσει με μία απ' τις κόρες του και μου είπε ότι όταν θα κάνει αναδρομική έκθεση που είχε ζητήσει και κάνει το αρχείο, να την πάρω τηλέφωνο, ξέρεις, να μου τη δώσει, έστω και σαν φωτογραφία!

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Σου λέω είμαι στο κέντρο του πίνακα, θυμάμαι και το φουστάνι μου, ένα ροζ μωβ ήτανε, έναπραματάκι εγώ αδύνατο, ξέρω 'γω, ψηλό παιδί, ήμωνα.

00:10:43 Τα Ανθεστήρια και τα όμορφα κορίτσια του Χαλανδρίου

(ΝΛ) Και το άλλο πάλι που 'ταν καταπληκτικό, ήτανε και τα Ανθεστήρια που έκανε επί Δημαρχίας Καρελλά. Άρματα με λουλούδια, παιδιά, είχε λουλούδια το Χαλάνδρι! Λουλούδια! Τώρα; Μόνο αυτοκίνητα. Δηλαδή, όπως είναι τώρα τ' αυτοκίνητα, ήταν τότε τα λουλούδια! Και ήτανε...

(ΒΣ) Αυτές οι γιορτές τι περιεχόμενο είχανε; Γινόντουσαν με αφορμή την Άνοιξη, τις Απόκριες...

(ΝΛ) Ναι! Ήτανε, ήτανε Πρωτομαγιά, που κάνανε τα Ανθεστήρια, και οι κοπέλες του Γυμνασίου, ντυμένες με χλαμύδες, με λευκά και με τέτοια, κούκλες! Μάλιστα σε μία λιτανεία, είχε γίνει για την..., καλοκαίρι ήτανε..., 21^η Μαΐου, ε,ε,ε ήτανε και η Σούλα, η... πώς τη λένε, του Λαμπράκη, η Ρούλα. Η οποία ήταν κούκλα. Καλά, είχε πολύ ωραία κορίτσια, τώρα τι να πω; Την Παπαδάκη; Που βγήκε και Μις Ελλάς; Την Τζουρέα που είχε βγει κι εκείνη..., πολύ ωραία κορίτσια. Εκείνες ήταν ντυμένες αρχαίες ελληνίδες. Οι άλλες ήτανε με τις ποδιές και με τα τέτοια...

00:12:12 Τα χρόνια του Δημοτικού. Ο πατέρας δεν χάλαιγε χατίρι

(ΝΣ) Απ' το δημοτικό, τι θυμάσαι;

(ΝΛ) Χμμ, το δημοτικό... αυτό που δεν ξεχνάω, ρε παιδιά, ήταν οι τουαλέτες. Βρώμα....! Μπόχα! Μπόχα! Δεν πήγαινα. Τα 'κανα επάνω μου. Άχ, μια φορά στην πρώτη δημοτικού, δεν ήξερα ότι έπρεπε να σηκώσω χέρι για να βγω έξω, να πάω για τσίσα. Και τα 'κανα στο θρανίο...! [Γελάει Πρώτη τάξη ήτανε. Και πετάγεται η από πίσω μου, η Κατερίνα ήτανε, και λέει «Κυρία, η Νίκη έκανε τσίσα, μες στην τάξη!» Εντάξει, τώρα τι...

(ΝΣ) Ναι, ναι.

(ΝΛ) ... να γίνει... Άλλη μια φορά, θυμάμαι, ήτανε..., προγραμματιζότανε να γίνει μία εκδρομή στη Χαλκίδα. Με το εισιτήριο και όλα τα έξοδα ήτανε πέντε δραχμές. Εγώ δεν δήλωσα συμμετοχή και με ρωτάει ο δάσκαλος, μου λέει «Λιανού, εσύ γιατί δεν δήλωσες συμμετοχή; Δεν έχετε λεφτά;» «Ου ,ου, ου!» του λέω «Λεφτά, μια τσάντα γεμάτη έχει ο πατέρας μου!» Μου λέει «Τότε;» Λέω «Δεν ξέρω!» Με παίρνει, λοιπόν, απ' το χέρι και πάμε στον πατέρα μου, και του λέει «Κύριε Λιανέ, γίνεται μια εκδρομή στην Χαλκίδα, η Νίκη δεν συμμετέχει. Και μου 'πε ότι έχετε χρήματα!» Του λέει «Δικά μου δεν είναι, είναι της δουλειάς! Αλλά δεν έχει σημασία! Δεν θέλει να 'ρθει το παιδί!» Γιατί δεν μου χάλαιγε χατίρι. Δεν μας χάλαιγε... Όχι, τίποτα. Ήταν εξαιρετικός ο πατέρας μου. Έπρεπε..., τι τώρα; Έπρεπε να ζούσε μετά από πενήντα χρόνια, όχι τώρα. Το 2070. Το μυαλό του για 'κει ήτανε. Έφυγε νωρίς. Παιδιά, τι άλλο να σας πω;

00:14:24 Η εργασία του πατέρα της στον Αγροτικό Συνεταιρισμό του Χαλανδρίου

(ΝΣ) [Τι δουλειά έκανε ο πατέρας σου;

(ΝΛ) Ο πατέρας μου ήτανε γραμματέας στο Συνεταιρισμό τον Αγροτικό που υπήρχε στο Χαλάνδρι. Και εξυπηρετούσε Αγία Παρασκευή, Μελίσσια, Μαραθώνα, όλη, όλη την..., όση σχεδόν την Αττική, τα Μεσόγεια...

(ΝΣ) Δεν το 'χουμε ξανακούσει ότι υπήρχε Γεωργικός Συνεταιρισμός στο Χαλάνδρι.

(ΝΛ) Βέβαια!

(ΝΣ) Για πες, θυμάσαι κάτι παραπάνω γι' αυτό;

(ΝΛ) Ναι! Το πρώτο μαγαζί που έκανε, ήτανε Αγίας Παρασκευής 11, εκεί που είναι το εμπορικό κέντρο «ΤΙΤΑΝΙΑ». Ανεβαίνοντας την Αγίας Παρασκευής, μετά του Τοπαλίδη, δεν είναι ένα εμπορικό κέντρο; Που μπαίνεις μέσα στη στοά, έχει ένα άνοιγμα, και βγαίνει στην Πλάτωνος. Αυτό ήτανε ένα τσαγκαράδικο, ήτανε το κατάστημα με έπιπλα του Πλέσσα, το τσαγκαράδικο του κυρίου Χριστοφή, και του πατέρα μου, ένα από τα καταστήματα, αυτά που θυμάμαι, ο Συνεταιρισμός, που πούλαγε λιπάσματα, φάρμακα, ό,τι... εργαλεία, αγροτικά, ό,τι είχε σχέση, από το..., για την... αγροτική...

(ΝΣ) Ανήκε στο Συνεταιρισμό αυτό το κατάστημα, δηλαδή.

(ΝΛ) Ναι! Κοίταξε, το ... λεπτομέρειες δεν ξέρω, ακριβώς, ξέρω, πάντως, ότι τα εμπορεύματα τα έπαιρνε και τα πλήρωνε ο πατέρας μου και έδινε αναφορά στην Αγροτική Τράπεζα.

(ΝΣ) Μάλιστα.

Τώρα, πιο πολλά δεν ξέρω, γιατί καμιά φορά έλεγε ότι «*Ήρθε ο Διευθυντής της Αγροτικής και μου 'κανε έλεγχο!*» Τώρα; Δεν ξέρω! Και μετά, όταν ήταν να γίνει εμπορικό κέντρο αυτό, έφυγε και πήγε πάλι Αγίας Παρασκευής και Αριστείδου, δεν ξέρω, εκεί που είναι τώρα το..., στη γωνία, μωρέ, που είναι..., ο πρώτος δρόμος Αριστοφάνους είναι ή Αριστείδου; Μετά την...

(ΝΣ) Αριστοφάνους νομίζω...

(ΝΛ) Ε, εκεί στη γωνία, είναι τώρα ένα κατάστημα εκεί του... όχι Παπαγιάννη, που πουλάει εσώρουχα. Καλά! Δεν θυμάμαι κι εγώ, Πριν τον Ιορδάνη, τέλος πάντων...

(ΝΣ) Ναι!

(ΝΛ) ... την ταβέρνα, ήτανε.

(ΝΣ) Για ποια χρονιά μιλάμε, περίπου;

(ΝΛ) Μιλάμε για...

(ΝΣ) Τότε που άλλαξε...

(ΝΛ) '50, '55, '60. Ο πατέρας μου έφυγε από κει το '70; Το άφησε. Δεν θυμάμαι, εγώ ήδη δούλευα, ας πούμε, δεν θυμάμαι. Όχι, πιο... είχα και το... Ναι, μετά το '70 πρέπει να σταμάτησε να δουλεύει. Και να έχει παραδώσει το... Να! Κι αυτή η ζυγαριά εκεί, που έχω, είναι αυτή που είχε ο πατέρας μου. Και την έχω έτσι, για να τον έχω. Ναι.

(ΝΣ) Ωραία.

00:17:38 Περιγραφή της γειτονιάς. Το τηλέφωνο στο καφενείο.

(ΒΣ) Η γειτονιά εδώ, εδώ μένατε έτσι;

(ΝΛ) Ναι, πάντα εδώ!

(ΒΣ) Η γειτονιά πώς ήταν τότε;

(ΝΛ) Θα σου πω. Έχω και φωτογραφίες να σας δείξω. Κατ' αρχήν ήτανε χωματόδρομος. Δεν υπήρχανε... ασφαλτος. Η ασφαλτος έγινε μια χρονιά, παραμονή... παραμονές ήτανε 25^{ης} Μαρτίου, που θα γινόταν η παρέλαση και έπρεπε να κάνει πρόβα, την γενική πρόβα, και θα 'ρχότανε κι ο Παύλος. Και κάνανε ασφαλτο το κομμάτι από τη Βασιλέως Γεωργίου, την κεντρική...

(ΝΣ) Μικράς Ασίας.

(ΝΛ) ... μέχρι το παρκάκι τωρινό, τότε ήτανε η γέφυρα.

(ΝΣ) Ναι

(ΝΛ) Το γεφυράκι. Κάναν αυτό το κομμάτι. Γιατί όπως θα 'τανε στην εξέδρα θα 'βλεπε. Και μετά από χρόνια κάνανε... Όλο λάσπη και κακό! Τα άτομα δεν αλλάξανε. Ε,ε,ε, εγώ έπαιζα με όλα τα παιδιά, μ' αγόρια και κορίτσια, δεν... αλλά δεν ήτανε, εντάξει...

(ΝΣ) Δηλαδή λίγο πολύ οι οικογένειες που εγκαταστάθηκαν εδώ...

(ΝΛ) Εδώ!

(ΝΣ) ...μείναν εδώ!

(ΝΛ) Εμείς!

(ΝΣ) Κι άλλοι στη γειτονιά και ...

(ΝΛ) Κοίταξε, θα σου πω. Μετά από μας ήρθε ο Έψιμος, δίπλα. Δίπλα στον Έψιμο στον..., εγώ το θυμάμαι, ήτανε ένα τεράστιο σκάμμα, κοκκινόχωμα. Και λέει ότι το κάνανε γιατί βγάζανε, κάνανε πλίθες. Εδώ στη Θράκης, στη γωνία Θράκης και Καρελλά, που είναι αυτό το σπίτι το ερειπωμένο τώρα, ήρθε ένας και έκανε ένα καφενείο. Ο Κοτσαλής.

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Το οποίο ήτανε ισόγειο και μάλιστα είχε και τηλέφωνο, το οποίο εξυπηρετούσε την περιοχή. Ε,ε,ε, στην Θράκης 1 ήτανε ο κύριος Αναγνώστου στη..., χωροφύλακας, στη Χωροφυλακή κάτι ήταν, και η γυναίκα του ήτανε δασκάλα, η οποία ήτανε στο Δημοτικό. Το 1^ο Δημοτικό, κάποια περίοδος. Από την Κονίτσης και μετά ήτανε χωράφια! Έχω μια φωτογραφία, ήτανε όλα χωράφια. Βεβαίως ήτανε της Κελέν, εκεί που είσαστε 'σεις, ήτανε της Κελέν το...

(ΝΣ) Όλο το κτήμα, είχε πάρει.

(ΝΛ) Ξεκίναγε από πάνω, σχεδόν από τη Ρούμελης, σχεδόν από τη Ρούμελης και έφτανε μέχρι... και ένα κομμάτι μετά την Μικράς Ασίας. Όλοι οι δρόμοι, δηλαδή, αυτοί ε,ε,ε η Θράκης, η Μικράς Ασίας, το κομμάτι εκείνο, η Χρυσοστόμου..., όλα αυτά ήτανε από το οικόπεδο το μεγάλο της Κελέν Κι απ' την οποία παίρναμε και νερό, κουβαλάγαμε, πόσιμο. Γιατί είχε πολλά πηγάδια στην περιοχή, αλλά το είχαμε για να ποτίζουμε. Και... το κουβαλάγαμε από κει. Ο πατέρας μου... , το σπίτι που 'κανε ήτανε διώροφο. Και 'λέγαν, όταν λέγανε κάτι, λέγανε, ας πούμε, «στο διώροφο». Ήτανε το μόνο σπίτι που ήτανε καινούργιο, μεγάλο και ...

(ΝΣ) Ξεχώριζε.

(ΝΛ) Ε, ναι, γιατί ήταν όλα τα προσφυγικά, δεν είχαν έρθει ξένοι ακόμα.

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Και οπότε αυτό ξεχώριζε. Σκέψου ότι ανεβαίναμε, ας πούμε, επάνω, στο σπίτι και βλέπαμε μέχρι τους Αμπελοκήπους. Δεν υπήρχανε πολυκατοικίες, τίποτα, όλα αυτά...

00:21:37 Τα παιχνίδια-Το ποδήλατο

(ΝΛ) Και παιχνίδι, κάναμε, εντάξει, στο «Λυόμενο». Εγώ μες στη ρεματιά έπαιζα.

(ΝΣ) Τι παιχνίδια παίζατε;

(ΝΛ) Στη ρεματιά; Α! Καλά!

(ΝΣ) Και στη ρεματιά και γενικώς !

(ΝΛ) Κοίταξε, παίζαμε το... τη «Μπερλίνα»; «Μπερλίνα», «το δαχτυλίδι», «ομάδες», τα χαρτιά από τα τσιγάρα. Τα... τα πλακέ τα τσιγάρα, το πάνω, τα κόβαμε και ήτανε σαν κάρτες. Ανάλογα λοιπόν το πακέτο, είχε και κάποια αξία. Το πιο ακριβό ήτανε «η λίρα». Ήτανε το «ΣΑΝΤΕ», που είχε μια κοπέλα, κόκκινο με μια κοπέλα. Όταν είχες αυτό τα κέρδιζες όλα. Τα 'παιρνες όλα.

(ΝΣ) Φτιάχνατε τράπουλες, δηλαδή, κανονικά!

(ΝΛ) Όχι, όχι τέτοιο παιχνίδι!

(ΝΣ) Όχι, τέτοιο παιχνίδι!

(ΝΛ) Όχι τέτοιο παιχνίδι! Τα βάζαμε το ένα επάνω στο άλλο.

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Και με μία πέτρα ή με μία μπάλα, τα πετάγαμε. Κι όταν πέφτανε κάτω, τα παίρναμε. Όσα πέφτανε από την στήλη, τα παίρναμε. Εάν είχες τώρα, το..., δεν καλοθυμάμαι κιόλας, τη «λίρα», τα 'παιρνες όλα!

(ΝΣ) Μάλιστα.

Επειδή ήτανε χωμ..., κάναμε τα..., ανοίγαμε ..., γου..., όχι! Σκάβαμε και κάναμε υποδοχές και παίζαμε με τη μπάλα. Δηλαδή ρίχναμε τη μπάλα για να πάει μέσα, όπως τα.... Κουτσό, βέβαια! Τα κορίτσια. Σκοινάκι και... πετροπόλεμο τ' αγόρια... [Γελάει Είχε..., ο αδερφός μου μια μέρα, έπαιζε και του 'σπάσαν το κεφάλι και ήρθε στο σπίτι μ' αίματα...

(ΝΣ) Μεγαλύτερα ήταν τ' αδέρφια σου; Κι εσύ ήσουνα η μικρή.

(ΝΛ) Ναι!, ναι! Κι εγώ ήμουνα η πιο μικρή. Έφαγε και τη σφαλιάρα του, και τον περιποιήθηκαν μετά, για το..., για το αίμα. Αυτό που..., καλά εγώ ήμουνα ένα χαζοπούλι, τέλος πάντων. Ποδήλατο δεν ξέρω ακόμα. Και προσπάθησα να μάθω, εδώ στη γωνία μένει ..., έμενε ο Ευαγγελίου, με δύο κόρες, και τους είχε πάρει ποδήλατο. Μας το 'δινε

λοιπόν, να κάνω. Και ξεκίνησα και 'γω να μαθαίνω. Και κάποια στιγμή έφτασα στη γέφυρα, και πήγα να βάλω το πόδι μου να στερεωθώ, δεν ήτανε, έφαγα τούμπα, έπεσα κάτω απ' τη γέφυρα, δεν ξανανέβηκα σε ποδήλατο. Και γι' αυτό και δεν ξέρω. [Γελάει Όλα τα ξέρω, ποδήλατο δεν ξέρω.

(ΝΣ) Γενικά παίζανε, κυκλοφορούσαν...

(ΝΛ) Εννοείται!

(ΝΣ) .. με τα ποδήλατα τα παιδιά!

(ΝΛ) Δεν υπήρχανε ποδήλατα, μόνο η Ευαγγελίου είχε γιατί ο πατέρας της ήτανε Διευθυντής στο Τελωνείο κι η μάνα της στο Υπουργείο Συγκοινωνιών. Υπουργείο Συγκοινωνιών, κάτι υπάλληλος, οπότε ξεχώριζαν! Ποιοι άλλοι; Ποιοι άλλοι;

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Παιχνίδι...

(ΝΣ) Αυτά μιλάμε πάντα για δεκαετία, αρχές δεκαετίας '50, δεκαετίας '40...

(ΝΛ) Ναι, από κει που αρχίζω και θυμάμαι εγώ,...

(ΝΣ) Ναι, ναι.

00:25:02 Δεν πήγαιναν όλα τα παιδιά στο σχολείο-Ο πατέρας ήταν πολύ μπροστά

(ΝΛ) Ας πούμε, ξέρω γω, '49 ...

(ΝΣ) Ναι, ναι.

(ΝΛ) Γιατί τα κορίτσια μου, μου 'λεγε η Βιβή, είχαν έρθει το '50.

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Ε,ε,ε, που έπαιζα και 'γω μαζί τους. Αλλά ως τότε, δεν... Ποια παιδιά, τα παιδιά...

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Εδώ, ούτε σχολείο δεν πηγαίνανε. Λίγοι πηγαίνανε σχολείο, τότε.

(ΝΣ) Α, ναι, δεν πηγαίνανε στο..., δεν τα στέλνανε στο Δημοτικό;

(ΝΛ) Κοίταξε, τα στέλνανε, βρήκα τον Πρόδρομο, ο οποίος είναι μεγαλύτερος απ' τον αδερφό μου. Στη φωτογραφία θα σας τον δείξω. Ήταν η Βαγγελίτσα η Κοπανά. Ε! φτάνανε μέχρι την τρίτη, τετάρτη και σταμάταγαν. Δεν τα στέλνανε τα παιδιά. Το πολύ να τελειώσουνε το Δημοτικό! Μετά! άρχισαν και τα παιδιά και πηγαίνανε σχολείο, τελείωσαν αυτό που..., μετά! Ας πούμε η Μαρίνα, η Ρούλη...

(ΒΣ) Το «μετά» δηλαδή από ποια εποχή και μετά;

(ΝΛ) Ναι, τα παιδιά....

(ΝΣ) Μετά το '50.

(ΒΣ) Μετά το '50; '60.

(ΝΛ) Ναι. Μιλώ και για τα παιδιά που ήτανε πιο μικρά από 'μένα. Δηλαδή, εγώ θυμάμαι τότε, από μένα, πήγαινε σχολείο, πηγαίναμε η Μαρίνα, εγώ, η Ρούλη, που είναι αρκετά πιο μικρή και του Κακαβά τα παιδιά.

(ΒΣ) Μάλιστα.

(ΝΛ) Δεν θυμάμαι...

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Δεν ξέρω τώρα αν μου διαφεύγει..., μιλώ για το Γυμνάσιο!

(ΝΣ) Για το Γυμνάσιο! Ναι!

(ΝΛ) Στο Δημοτικό πηγαίναν όλα!

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Ε, μετά αρχίζανε και ... ας πούμε, της Όλγας η αδελφή που είναι πολύ μεγαλύτερη από την Μαρίνα, τελείωσε το σχολείο. Ήτανε λίγες οι οικογένειες που ... που...

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) ...στέλνανε τα παιδιά στο... δεν ήτανε...

(ΝΣ) Ο πατέρας σου καταλαβαίνω ότι ήθελε πολύ να σπουδάσουν τα παιδιά του, γιατί...

(ΝΛ) Ο πατέρας μου έλεγε ότι το βιβλίο είναι τροφή! Κάποτε είχε φέρει κάποια βιβλία, έχω μερικά του. Ε! σκέψου τώρα, κοίταξε να δεις. Το 1952; Έφερε το βιβλίο «Οι Μεγάλοι Μύσται». Μιλάμε τώρα, πόσο μπροστά ήτανε! Το 1955 πάρει την εγκυκλοπαίδεια του «Ήλιου». Την οποία, όποιος ήθελε ερχότανε στο σπίτι, την άνοιγε, διάβαζε ή έπαιρνε πληροφορίες. Σου λέω, ποιος ήταν ο πατέρας μου.

00:27:53 Τα χρόνια του Γυμνασίου είχε στο Χαλάνδρι αλλά και στα Λαγκάδια

(ΝΣ) Τ' αδέρφια σου τελείωσαν εδώ στο Χαλάνδρι το γυμνάσιο;

(ΝΛ) Όλα, όλα, όλα.

(ΝΣ) Θυμάσαι τότε το Γυμνάσιο ήτανε στην Πλατεία Δούρου...;

(ΝΛ) Α! Καλά! Το Γυμνάσιο....

(ΝΣ) Για πες μας για το Γυμνάσιο!

(ΝΛ) Υπήρχε στην Πλατεία Δούρου, εκεί που είναι το φαρμακείο του Αντωνόπουλου, είναι και η στοά που έχει γίνει το εμπορικό κέντρο, «Ερμείον»;

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Το «Ερμείον» δεν είναι; Στη γωνία ήταν ένα κουρείο. Δίπλα ήτανε μία αίθουσα που ήτανε των μαθητριών. Ένας μικρός διάδρομος, το γραφείο των καθηγητών και δίπλα άλλη μια αίθουσα που ήτανε για τα κορίτσια. Μετά ήτανε η αυλή της ταβέρνας «Αστόρια» και στη γωνία, εκεί που είναι του Καπώλη το... τα οπτικά και το γωνία πίσω απ' το περίπτερο, δεν είναι ένα κατάστημα τώρα που πουλάει χριστουγεννιάτικα;

(ΝΣ) Ναι, ναι.

(ΝΛ) Αυτό ήτανε οι αίθουσες, δύο αίθουσες των αγοριών!

(ΝΣ) Των αγοριών!

(ΝΛ) Και κάνανε! Από την Ηρώδου Αττικού ήτανε ο κινηματογράφος «Τιάνια» σχεδόν αποθήκη, και έξοδος ήτανε από το κέντρο «Αστόρια». Και εκεί πέρα, βέβαια, ήτανε και τα παιδιά, αυλίζονταν, οι μαθηταί.

(ΝΣ) Πήγες κάποιες τάξεις εκεί:

Όχι! Εκεί δεν πήγα, γιατί εμάς μας πηγαίνανε στο 1ο Δημοτικό.

(ΝΣ) Α! Μάλιστα!

(ΝΛ) Πηγαίναμε απόγευμα στο 1ο Δημοτικό.

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Δεν... δεν γινότανε, δηλαδή, δεν χώραγε γιατί ήτανε... κάνανε και τα... από πρωί εκεί, και απόγευμα και μετά μερικές πηγαίναμε εκεί πέρα.

(ΝΣ) Πόσες τάξεις τελείωσες Γυμνασίου στο 1^ο Δημοτικό;

(ΝΛ) Θα σου πω. Πέμπτη Γυμνασίου έφυγα και πήγα σ' ένα χωριό έξω απ' την Τρίπολη, στα Λαγκάδια. Και γύρισα πάλι στην ογδόη.

(ΝΣ) Εκεί στο δημοτικό ακόμα ήταν η ογδόη ή είχε μεταφερθεί το σχολείο...

(ΝΛ) Το σχολείο δεν είχε. Αν θυμάμαι καλά, πρέπει, τότε που έφυγα 'γω να έγιναν..., εγώ έφυγα το '57. '57-'58 έφυγα. Τότε πρέπει ή μια χρόνια πριν, πρέπει να 'τανε τα εγκαίνια που έγινε το καινούργιο στην Καλησπέρη.

(ΝΣ) Μάλιστα.

(ΝΛ) Το οποίο δεν ήταν έτσι όπως είναι τώρα. Ήτανε μόνο ένα κτήριο, κι όλο το άλλο ήτανε μια τεράστια, όλο το τετράγωνο, αυλή.

(ΝΣ) Μάλιστα.

(ΝΛ) Ναι, όχι δεν ήτανε...

(ΝΣ) Εσύ πώς κι έφυγες τότε; Εκείνη τη χρονιά!

(ΝΛ) Πώς έφυγα! Ε, παντρεύτηκε η αδελφή μου, ο άντρας της ήτανε φιλόλογος. «Να μάθει το παιδί γράμματα!» και καλά έκανε και με πήρε, διότι έμαθα γράμματα, έμαθα ελληνικά. Έμαθα ν' αγαπώ τη λογοτεχνία, έμαθα να περιγράψω κι έμαθα και να μιλάω.

(ΝΣ) Εκεί σ αυτή τη χρονιά σε ...

(ΝΛ) Τρία χρόνια.

(ΝΣ) Τρία χρόνια! Α, έμεινες τρία χρόνια.

(ΝΛ) Τρία χρόνια. Απέκτησα φίλους, τους οποίους έχω ακόμα, και τους οποίους συναντώ και βέβαια για μένα... ήτανε το χωριό μου! Έτσι το θεωρώ! Το χωριό μου, γιατί δεν έχω εμπειρίες Μεσσηνίας καθόλου. Μεγάλη πια πήγα. Δούλευα όταν πήγα. Δεν είχα ξαναπάει. Εδώ η γειτονιά...

00:32:08 Τα περιστατικά που την συγκλόνισαν

(ΝΛ) Α! είχε γίνει ένα περιστατικό τότε. Κοίτα, δύο, τρία πράγματα μ' είχανε συγκλονίσει και ίσως να είναι και καθοριστικό στην... Αχ! Νερό δε σας έβγαλα...!

(ΝΣ) Όχι, εντάξει είμαστε σε όλα.

(ΝΛ) ... στην ... στη ζωή μου! Ήτανε ένα παιδί, ήταν επιληπτικό. Ξέρω ποιος ήτανε αλλά επειδή έχει πεθάνει δεν θα πω το όνομά του, και τον έπιασε η κρίση, εδώ κοντά έμενε. Το έπιασε η κρίση και έπεσε στο μαγκάλι και κήκε. Και θυμάμαι τη μητέρα του, να τρέχει μες στο δρόμο και να κλαίει και να ουρλιάζει ότι έχασε το παιδί της. Βέβαια το παιδί της δεν το 'χε χάσει αλλά είχε καεί, είχε καεί στο πρόσωπο. Το άλλο πάλι περιστατικό, που ήμουνα μικρό, ήτανε μια οικογένεια από την Θράκης, είχανε ένα μικρό παιδί. Πρέπει να ήτανε 6 ετών 7; Και η μαμά είχε πάει επίσκεψη σε ένα σπίτι, στο οποίο υπήρχε πηγάδι, αλλά δεν ήτανε κλεισμένο, ήτανε σκεπασμένο με έναν τσίγκο και με μια πέτρα. Ε, η επίσκεψη κράτησε περισσότερο απ' ότι έπρεπε είχε σκοτεινιάσει και όταν η μάνα έψαξε να βρει το παιδί, δεν το βρήκε πουθενά. Και τότε αρχίσανε να ανησυχούν και να ψάχνουν να δουν πού είναι το παιδί. Ε, και το παιδί είχε πέσει μέσ' στο πηγάδι και είχε πνιγεί. Το βρήκανε την άλλη μέρα πια, όταν πρόσεξαν ότι είχε λίγο μετατοπιστεί το καπάκι τού... , ναι, του πηγαδιού, ναι. Και το άλλο ήτανε, εδώ κοντά στη γειτονιά ήταν ένας τσαγκάρης, ο οποίος είχε μια γυναίκα, απ' ότι τη θυμάμαι, ήσυχη, καλή, ήρεμη γυναίκα, δεν ήτανε, αυτός όμως από την ώρα, το πρωί που ξεκίναγε τη δουλειά του μέχρι το βράδυ, όλο κι έπινε! Οπότε το βράδυ ήτανε τύφλα! Τσακωνότανε με τα παιδιά του, με το παραμικρό κι έβγαζε και τη φαλτσέτα να σκοτώσει τη γυναίκα του. Καλά, τα παιδιά του, βέβαια, δεν... καμία σχέση μ' αυτόν! Καλά παιδιά, δουλευταράδες, αλλά εμένα, σου λέω, αυτά με είχανε στιγματίσει με... με την έννοια, όχι ότι..., εντάξει! Δεν ήταν η οικογένειά μου δεν... αυτά... αλλά ήτανε θλιβερά...

(ΝΣ) Έντονα!

(ΝΛ) Και έντονα και ήμουνα... Δηλαδή, ήμουνα μικρή, δεν μπορούσα. Πήγαινα δημοτικό; Πήγαινα δημοτικό, πήγαινα, αλλά θυμάμαι ότι ήμουνα μικρή... δεν ήμουνα...

(ΝΣ) Δεν μπορούσες να τα διαχειριστείς!

(ΝΛ) Ναι, δηλαδή, ξέρω 'γω, να πνίγεται ένα παιδί ή να καίγεται ένα παιδί, να πέφτει και.. Βεβαίως δεν ήξερα και τι σημαίνει επιληψία.

00:35:51 Με ποια μέσα θερμαίνονταν τα σπίτια

(ΝΣ) Ναι, ναι. Μια και είπες για το μαγκάλι, γενικώς αυτός ήταν ο τρόπος θέρμανσης σε πολλούς εδών;

(ΝΛ) Κοίταξε, εμείς είχαμε σόμπα! Ξυλόσομπα! ' Εβλεπα όμως εδών, δίπλα τα παιδιά του... του Λουκίδη, Λουκίδης λεγόταν αυτός, ένα μαγκάλι και κάποια «κοκ». Τα οποία εγώ δεν ήξερα τι είναι και μου 'παν ότι αυτά ανάβουνε τη φωτιά με πυρήνα! Η πυρήνα ήταν ένα μαύρο σαν ρύζι χοντρό. Αλλά μαύρο! Και του βάζανε φωτιά και ζέσταινε και πάνω στην πυρήνα βάζανε αυτά τα «κοκ», τα οποία ήτανε από τα περιπτώματα των αλόγων και τα κάνανε, δεν ξέρω. Ναι, δεν ξέρω ποιοι είχανε, σου λέω. Θυμάμαι μόνο, εδών που ήτανε στο δρόμο, στο πεζοδρόμιο και τους κάνανε μ' ένα χαρτί αέρα για να ανάψουν. Και έτσι, εμείς είχαμε ξυλόσομπα, είχε η μάνα μου. Ε, και μετά πετρελαίου. Δεν θυμήθηκα να 'χουμε μαγκάλι ποτέ!

(ΒΣ) Η ξυλεία από πού ερχότανε;

(ΝΛ) Ποιο;

(ΒΣ) Η ξυλεία, για τις ξυλόσομπες κι όλα αυτά....

(ΝΛ) Δεν ξέρω.

(ΒΣ) Υπήρχε μια παλιά μάντρα εδών στο Χαλάνδρι ...

(ΝΛ) 'Α! Είχε ναι, ναι, ναι! Δεν ξέρω όμως αν παίρνανε από κει! Ο,ο,ο,ο,...

(ΝΣ) Πάχνης.

(ΝΛ) Απέναντι από σας, απέναντι από σας, που είναι η κοπελίτσα με την κόρη που έχει το τυφλό το παιδάκι...

(ΝΣ) Α, ναι, ναι.

(ΝΛ) ... ακριβώς απέναντί σας,...

(ΝΣ) Η Άννα.

(ΝΛ) ...αυτηνής ο πατέρας, με καρότσι, μετέφερε πετρέλαιο και ξύλα! Και κάρβουνα! Τα έπαιρνε απ' του Πάχνη, που είναι τώρα το εμπορικό κέντρο... ε,ε,ε «Φλύα»! Όχι «Φλύα»...

(ΝΣ) Εκεί στου Κατσουλιέρη;

(ΝΛ) Ναι, ναι!

(ΝΣ) Στην Κατσουλιέρη

(ΝΛ) Δεν ξέρω πώς το λένε το εμπορικό κέντρο.

(ΒΣ) Είναι απέναντι από το..., απέναντι από τον παλιό «Μίμη», με τα ψητά.

(ΝΛ) Πιο πριν, στη γωνία ήταν όλο ...

(ΝΣ) Ναι, ναι στη γωνία!

(ΝΛ) ...όλο όλο, εκεί που είναι, που ήταν οι «Βερσαλλίες» το κατάστημα,

(ΒΣ) Ναι, ναι, ναι...

(ΝΛ) ... όλο αυτό ..

(ΒΣ) Όλο, όλο, όλο αυτό...

(ΝΛ) ...κι αυτό που είναι και το εμπορικό τώρα της Έλενας, όλο αυτό το κομμάτι ήτανε...

(ΝΣ) Μάντρα.

(ΝΛ) ... μάντρα, μάντρα, ναι! Που πούλαγε. Και βέβαια απέναντι ήταν το ξενοδοχείο «Αίγυπτος». Κολοκοτρώνη και Γκίνη, ήτανε. [Παύση

00:38:41 Ηλεκτρικό ρεύμα και ραδιόφωνο στο Συνοικισμό

(ΝΛ) Ρεύμα φέρανε, αν θυμάμαι καλά, μετά από ενέργειες ενός γιατρού, του κυρίου Μουστάου, ο οποίος είχε νοικιάσει το σπίτι μας και έμενε επάνω. Κι ο γιος του ήτανε φοιτητής στην Ιατρική, ο Γιώργος, ο οποίος ήτανε από τους καλύτερους παιδοχειρουργούς στην «Αγία Σοφία» κι επειδή δεν μπορούσε να διαβάξει με λάμπα, έκανε ενέργειες και τέτοια και φέρανε το φως και ήμασταν... Και θυμάμαι, επίσης, βρε παιδιά, ήμασταν κι οι πρώτοι που είχαμε και ραδιόφωνο!

(ΒΣ) Στη γειτονιά!

(ΝΛ) Ναι! Το '55 δεν γίνανε οι εκλογές; 55; 53;

(ΝΣ) '52!

(ΝΛ) '52; Πότε ήτανε; Που βγήκε..., δεν θυμάμαι, πάντως ήτανε κάποιες εκλογές

(ΝΣ) Παπάγος, Πλαστήρας; Τέτοια;

(ΝΛ) Όχι! Καραμανλής!

(ΝΣ) Α! Εντάξει, ήταν μετά! Δεν θυμάμαι και 'γω!

(ΝΛ) Δεν θυμάμαι τώρα, δεν θυμάμαι, θυμάμαι μόνο ότι, όπως ήταν η μάντρα, είχαμε βγάλει το ραδιόφωνο στο παράθυρο και ακουγόντουσαν τα αποτελέσματα. Δεν θυμάμαι όμως ποιο...

(ΝΣ) Θυμάσαι πότε 'φέραν το ρεύμα εδώ στ...

(ΝΛ) Το '48!

(ΝΣ) Το 48! Ναι.

00:40:02 Το νερό και ο κήπος της μάνας

(ΝΛ) Και δεν είχε και νερό!

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Είχε νερό, φέρανε το νερό σε..., μετά από χρόνια, νομίζω τότε, '48, '50 και το νερό; Δεν... χρονολογίες δεν μπορώ να θυμηθώ...

(ΝΣ) Περίπου...

(ΝΛ) Θυμάμαι, όμως, ότι το αφή..., το βράδυ παίρναμε νερό και ποτίζαμε. Εμείς είχαμε βάλει νερό. Γιατί, σου λέω, έμενα αυτός ο... ο γιατρός και είχαμε βάλει νερό. Είχανε μία δημοτική εδώ στη συμβολή Μικράς ε,ε,ε, ... Θράκης και... στου Λουκίδη, απέξω, και σε κάποια άλλα σημεία και με στάμνες και με κουβάδες, το βράδυ παίρνανε. Εμείς... ποτίζαμε το βράδυ. Γιατί είχε μεγαλύτερη ένταση και ροή το νερό και το βράδυ... κι είχε η μάνα μου, πολύ ωραίο κήπο, πάρα πολύ ωραίο κήπο!

(ΝΣ) Το ίδιο, όλοι.

(ΝΛ) Πο, πο κάτι χρυσάνθεμα, να! Μεγάλα, τόσα κι εκεί! Πολύ ωραίο κήπο. Ε, εντάξει τώρα...

00:41:14 Τα μαγαζιά του Συνοικισμού, το κυριακάτικο φαγητό στο φούρνο της γειτονιάς, το ψυγείο του πάγου

(ΝΣ) Άλλα μαγαζιά, άλλα μαγαζιά εδώ..

(ΝΛ) Εδώ δεν υπήρχαν!

(ΝΣ) Μας είπες για τον τσαγκάρη, τα καφενεία εδώ στο Συνοικισμό, δεν ήταν;

(ΝΛ) Δεν ήταν μαγαζί, δεν ήταν μαγαζί αυτό!

(ΝΣ) Α!

(ΝΛ) Αυτός είχε στο σπίτι του ένα κασελάκι με τα... πώς το λένε, με τα σύνεργα, ναι, και...

(ΝΣ) Δούλευε εκεί!

(ΝΛ) Ναι! Ήτανε μόνο το καφενείο του...

(ΒΣ) Σκαπέτη;

(ΝΛ) Ναι!

(ΝΣ) Σκαπέτη.

(ΝΛ) Ναι! Αυτό το θυμήθηκα και μάλιστα σε κάποιες εκλογές δημοτικές, που είχε βάλει ο... υποψηφιότητα ο Καρελλάς και βγήκε, είχε τραπεζώσει όλο τον κόσμο εκεί, σε εκείνο το καφενείο. Αλλά ήτανε... θα σου πω! Είχε και το ένα δωμάτιο στο σπίτι του Κακαββά, είχε παντοπωλείο, ο κυρ Βασίλης! Και είχε παντοπωλείο ο Χιώτης, απέναντι από σας...Ο

Γεωργίου, ο,ο, ο παππούς! Ο Κυριάκος! Στη Χρυσοστόμου Σμύρνης. Δεν θυμάμαι το όνομά του, ήταν εδώ στην Θράκης, ο Τζίμης! Τώρα το επώνυμο δεν ξέρω. Παντοπωλεία όμως!

(ΝΣ) Ναι παντοπωλεία!

(ΝΛ) Όχι..., μανάβικο δεν υπήρχε, μανάβικο.

(ΝΣ) Της κυρά Λένης;

(ΝΛ) Ο,ο,ο ! Αυτό είναι πολύ πρόσφατο, αυτό είναι πρόσφατο! Αυτό πρέπει να 'ναι δεκαετία '60, '70. Ναι. Θυμάμαι έναν, τον κυρ Λευτέρη, που καλλιεργούσε ένα κτήμα πίσω απ' το σπίτι τού Μάνου, που ήταν όλο δικό του και το καλλιεργούσε, και το κομμάτι που είναι τώρα το Γυμνάσιο, που 'χει γίνει! Και με ένα καρότσι πέρναγε και πούλαγε. Έπαιρνε η μάνα μου, δηλαδή, γι' αυτό το θυμάμαι, από εκεί. Όχι δεν..., δε θυμάμαι. Φούρνους ήτανε ο Σακαλής, εδώ, ο οποίος απ' όλα τα ταψιά έπρεπε να παίρνει και ένα... μια πατάτα. Άμα ήτανε κρέας με πατάτες έπρεπε να τις δοκιμάσει. [Γέλια]

(ΝΣ) Γενικά πηγαίνανε το φαγητό τους την Κυριακή στο φούρνο!

(ΝΛ) Βέβαια!

(ΝΣ) Ναι!

(ΝΛ) Όλοι!

(ΝΣ) Τη θυμάσαι αυτή....

(ΝΛ) Δεν υπήρχαν οι κουζίνες. Και τα ψυγεία που είχαμε ήτανε με πάγο! Με πάγο. Πέρναγαν με τον πάγο, με καρότσια, και τα... δεν υπήρχαν.

00:44:02 Τα χωράφια με τα στάρια

(ΒΣ) Το γεγονός ότι γνωρίζουμε ότι αυτή η περιοχή είχε στάρια, εσείς θυμόσαστε...

(ΝΛ) Εγώ θυμάμαι...

(ΝΣ) Χωράφια με στάρια;

(ΝΛ) Ναι, θυμάμαι! Εκεί που ήτανε το Λύκειο, δηλαδή Επιδαύρου και Κονίτσης, στη γωνία που είναι μια πολυκατοικία τώρα, υπήρχε το, το... αυτό το θυμάμαι σπαρμένο, με σιτηρά. Απέναντι, η πολυκατοικία που είναι, το θυμάμαι γιατί, κάποιο Πάσχα είχε πάρει ο πατέρας μου ένα αρνάκι και το πήγαινα και το 'βοςκα.

(ΝΣ) Α!

(ΝΛ) Εκεί! Γι' αυτό το θυμάμαι.

(ΝΣ) Μάλιστα!

(ΝΛ) Ναι! Αυτά τα δύο τα θυμάμαι, εδώ κοντά μας. Επάνω μετα ...

00:44:51 Η κούνια στο πεύκο της Ριζαρείου

(ΝΣ) Μετά τη Ριζάρειο, εκεί, θυμόσαστε πως ήτανε;

(ΝΛ) Ναι, αμέ, κι έχω και φωτογραφία τη Ριζάρειο. Η Ριζάρειος ήτανε ένα χωράφι, καταπράσινο, τα πεύκα τα..., υπάρχουν ακόμα, αυτά τα μεγάλα που είναι επί της Μικράς Ασίας και μάλιστα στο ένα δεν έχουν κάνει ένα κυλινδρικό;

(ΝΣ) Ναι!

(ΝΛ) Αυτό το θυμάμαι γιατί, με σκοινί, βάζαμε την Πρωτομαγιά, ερχόντουσαν ένας αδερφός του πατέρα μου από Αθήνα, με τα παιδιά του, και πηγαίναμε εκεί και κάναμε εξοχή. Αυτοί επειδή μένανε Αθήνα, ερχόντουσαν στην εξοχή. Και δέναμε σκοινιά και κάναμε κούνια. Και το θυμάμαι ακόμα! Το 'ψαξα μια μέρα και λέω «Αχ! Εντάξει, δεν το κόψανε!»

00:45:42 Φιλοξενία συγγενών και ταξιδιωτών

(ΝΣ) Το θυμάσαι το Χαλάνδρι ως τόπο παραθερισμού, έτσι;

(ΝΛ) Βέβαια! Βέβαια!

(ΝΣ) Έχεις άλλες μνήμες από άλλους ανθρώπους που ερχόταν εδώ, πού μένανε, σε συγγενείς...

(ΝΛ) Κοίταξε.. στο σπίτι μας;

(ΝΣ) Όχι, γενικώς λέω.

(ΝΛ) Α! Γιατί στο σπίτι μας ήταν ξενοδοχείο!

(ΝΣ) Ε, ναι!

(ΝΛ) Έχουν περάσει όλα τα αδέρφια της μάνας μου, όλα! Τα παιδιά τους! Και τ' αδέρφια, στη μάνα μου!

(ΝΣ) Απ' τη Μεσσήνη!

(ΝΛ) Απ' τη Μεσσήνη, ναι. Γιατί κι ο πατέρας μου κι η μητέρα μου είναι εκεί. Και επειδή τα παιδιά έπρεπε να προετοιμαστούν για το πανεπιστήμιο, έπρεπε κάπου να μείνουνε. Μένανε στη θεία

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Ε,ε,ε, είτε κάποιες που φύγανε μετανάστριες, Αυστραλία, Καναδά, στη θεία!

(ΝΣ) Ή σε γιατρό...

(ΝΛ) Στη θεία!

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Ναι! Τότε!

(ΝΣ) Το κλασσικό!

(ΒΣ) Το κλασσικό!

(ΝΛ) Ε, ναι! Και βεβαίως, δεν ξέρω, μου άρεσε κιόλας, παιδιά!

(ΝΣ) Ε, βέβαια!

(ΝΛ) Αυτός ο χαβαλές που γινότανε ήταν πάρα πολύ ωραίο

(ΝΣ) Με τη γειτονιά;

{Εσείς τουλάχιστον το απολαμβάνετε!

00:46:53 Σχέσεις με την υπόλοιπη γειτονιά

(ΝΣ) Με τη γειτονιά, έτσι...;

(ΝΛ) Εγώ έπαιζα με όλα τα παιδιά!

(ΝΣ) ...οι γονείς είχανε παρέες...

(ΝΛ) Θα σου πω! Όχι!

(ΝΣ) Όχι!

(ΝΛ) Όχι, ότι δεν... ε,ε,ε, η μάνα μου ήτανε του στυλ, όποιος έρθει στο σπίτι να τον καλοδεχτεί, να τον φιλοξενήσει, να το... κάνει όλα, αλλά να πάει, όχι! Καθότανε στη βεράντα. Πέρναγε κάποιος,μίλαγε. Όταν τον έβλεπε σηκωνότανε, και πια... μπορεί να ήταν μα ώρα! Δεν έχει σημασία! Αλλά δεν πήγαινε!

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Δεν ήτανε, δεν ήταν του στυλ να πάει απ' το ένα σπίτι στο άλλο! Όχι! Αλλά όποιος ερχότανε, καλοδεχόμενος! Και όλες, πιστεύω, ότι την εκτιμούσαν. Δεν ήταν... Δεν της άρεσε, μωρέ παιδιά, το κοτσομπολιό! Δεν ήτανε..., όπως και εγώ, γιατί εγώ πάω; Εγώ έχω 5-6 άτομα.

00:47:56 Η απώλεια των δύο αδελφών. Η οικογενειακή και εργασιακή κατάσταση των άλλων αδελφών.

(ΝΣ) Δούλευε η μητέρα σου; Δούλεψε ποτέ;

(ΝΛ) Ποτέ! Ποτέ! Όχι. Ο πατέρας μου ήταν του στυλ ότι ή σπουδάζεις ή δουλεύεις. Δεν μπορούν τα δύο πράγματα να γίνουνε καλά και τα δύο. Το ένα θα είναι εις βάρος του αλλουνού, πάντα. Αλλά, ναι, αγάπαγε, αγάπαγε! Βρε συ, ο πατέρας μου 48 ετών πήγε κι έμαθε λογιστικά! Τώρα...

(ΝΣ) Μάλιστα. Τα αδέρφια σου πού σπουδάσανε; Κι εσύ; Εδώ;

(ΝΛ) Τα δύο, τα μεγάλα, δεν έζησαν για να χαρούμε. Ο ένας πέθανε 22 ετών, το «Αετόπουλο»...

(ΝΣ) Πώς; Αν θες να μας πεις, δηλαδή;

(ΝΛ) Αρρώστησε, κρύωσε, έπαθε πλευρίτη. Πλευρίτη!

(ΝΣ) Ποια εποχή ήτανε, ποια χρονιά;

(ΝΛ) '48! Έγινε καλά, ξανακύλησε, βγήκε σε ένα χειμώνα κρύο και τέτοια. Νέο παιδί ήτανε, έπαθε φυματιώδη μηνιγγίτη και πέθανε. Μετά από νοσηλεία αρκετό καιρό. Η πενικιλίνη τότε ότι είχε βρεθεί, την οποία πληρώνανε χρυσά, αλλά τελικά κατέληξε. Και ο Γιάννης πέθανε μεγάλος. Ο αδερφός μου είναι εδώ, ο Θόδωρος ο Λιανός, Καθηγητής στην ΑΣΟΕΕ. Τον ξέρεις εσύ, πρέπει να το ξέρεις

(ΝΣ) Ακουστά. Δεν έχω..

(ΝΛ) Έγραφε συνέχεια στο «Βήμα»!

(ΝΣ) Δεν έτυχε να τον γνωρίσω.

(ΝΛ) Α, να τον γνωρίσεις... Στο «Βήμα» κι αυτός. Και η Ελένη, παντρεύτηκε, τελείωσε το σχολείο, 22 χρονών, ξέρω 'γω, είκοσι τριών ήτανε...

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Είχε πάει Καλαμάτα, γνώρισε τον άντρα της, αμοιβαία η εκτίμηση και η συμπάθεια, παντρεύτηκαν, έχουνε δυο παιδιά. Ο αδερφός μου κι εκείνος δυο παιδιά, εντάξει!

(ΝΣ) Ναι.

00:50:24 Η διασκέδαση των νέων- Ο «Μορφωτικός Σύλλογος Νέων Χαλανδρίου»-Το τρίγωνο της Δούρου

(ΝΛ) Άλλο, τι θέλετε για τη γειτονιά; Τι άλλο να σας πω.

(ΝΣ) Εσύ αν...

(ΝΛ) Κοίταξε να δεις...

(ΝΣ) ... και γενικότερα για το Χαλάνδρι, τον τρόπο, θα έλεγα τον τρόπο διασκέδασης, ας πούμε, μετά, μεγαλύτερη λίγο, δεκαετία '50, δεκαετία '60.

(ΝΛ) Εγώ, κοίταξε να δεις...

(ΝΣ) Τα πάρτι, τα...

(ΝΛ) Θα σου πω, ναι.

(ΝΣ) Το σχολείο, το Γυμνάσιο...

(ΝΛ) Θα σου πω. Υπήρχε στο Χαλάνδρι ένας σύλλογος, θα το 'χετε ακούσει σίγουρα αυτό, «Μορφωτικός Σύλλογος Νέων Χαλανδρίου». Το 'χανε κάνει μεγάλα παιδιά, τελειόφοιτοι, ο ένας ήταν δικηγόρος, νομίζω δύο ήταν δικηγόροι, δεν θυμάμαι, το οποίο ήτανε για την εποχή του πολύ..., πώς να το πω...

(ΝΣ) Προχωρημένο!

(ΝΛ) Προχωρημένος; Ναι! Στην αγκαλιά του έπαιρνε όλα τα παιδιά, μεγάλα βέβαια παιδιά όχι πιτσιρίκια, από τα..., ξέρω γω, τελείωνες σχολείο και μετά, το γυμνάσιο εννοώ. Πάντως εγώ ήμουνα είκοσι χρονών όταν γράφτηκα. Ήταν..., έλα, έλα [Απευθύνεται στο κατοικίδιο ήταν πάρα πολλά τα μέλη, ήτανε η..., πώς το λένε, ο σύλλογος, ο οποίος κάλεσε για πρώτη φορά κι ακούστηκαν τραγούδια του Θεοδωράκη στο αμφιθέατρο του Γυμνασίου. Δεν ξέρω. Αυτό το ξέρεις, έτσι;

(ΝΣ) Ναι, ναι.

(ΝΛ) Το έχεις ακούσει ! Ναι! Που ακόμα ο Θεοδωράκης ήτανε άγνωστος. Ε,ε,ε πολλές εκδρομές. Είχε...

(ΝΣ) Πήγαινες στις εκδρομές;

(ΝΛ) Βέβαια! Και έχω και πολλές φωτογραφίες...

(ΝΣ) Ωραία! Να μας δείξεις.

(ΝΛ) ... Έχω από κει, πολλές φωτογραφίες. Είχε μια αίθουσα που παίζανε πινγκ-πονγκ τα παιδιά.

(ΝΣ) Πού ήτανε η έδρα αυτή;

(ΝΛ) Εγώ όταν πήγα, όταν πήγα, ήτανε, πού είναι τα σουβλάκια «Όλυμπος» ⁽³⁾ στην πλατεία, αυτή ολόκληρη η αίθουσα, μια αίθουσα και είχε και σκάκι και παίζαν τα παιδιά και σκάκι. Βεβαίως μαζευόμασταν όλη η νεολαία, τότε, στο τρίγωνο της πλατείας Δούρου, που είχε τραπεζάκια ο Βάρσος και πάνω στο πατάρι του Βάρσου, το χειμώνα, με καφέ, βερμούτ, γρανίτα και παγωτό ή πάστα. Αυτά ήτανε. Ποτό τότε ήτανε το βερμούτ! [Παύση Άλλο!

00:53:16 Οι κινηματογράφοι του Χαλανδρίου-Τα πάρτι**(ΝΣ) Τους κινηματογράφους, να μας πεις, στο Χαλάνδρι!**

(ΝΛ) Α! Κινηματογράφους! Λοιπόν! Κινηματογράφους! Υπήρχε η «Τιτάνια», η οποία ήτανε σκέτη αποθήκη και έβγαινε η ταξιθέτρια με το, με το... με το "φλιτ" και έκανε για να φύγει η μπόχα, μυρουδιά, μπόχα, αλλά είχα δει καλές ταινίες, δηλαδή θυμάμαι είχα δει το «Moby Dick», τον «Κυρίαρχο του κόσμου», «Διακοπές στη Ρώμη»... Α! και μας πήγαινε και το σχολείο και βλέπαμε...

(ΝΣ) Στο Γυμνάσιο;

(ΝΛ) Ναι, το ένα ήτανε που είχαμε δει, ήτανε «Η ζωή του Καρούσου», θυμάμαι και ...«Το θαύμα της Παναγίας της Λούρδη». Τις θυμάμαι και τις ταινίες γιατί μου 'χαν κάνει εντύπωση. Αυτό ήτανε στο «Τιτάνια». Υπήρχε, όμως αργότερα, έγινε κι η «Αρμονία», η οποία ήτανε στην Πλάτωνος, εκεί που είναι το κατάστημα H&M. Η είσοδος ήταν απ' την Πλάτωνος και η έξοδος πάλι απ' την Πλάτωνος και δίπλα ήτανε ένα..., οικόπεδο πρέπει να 'τανε, και είχε μια τεράστια μάντρα. Αλλά πηγαίναμε... [Απευθύνετε στο κατοικίδιο της

...πηγαίναμε από τη μάντρα, τα αγόρια σκαρφαλώνανε και μπαίναμε μέσα. Εγώ δεν μπορούσα να σκαρφαλώσω. Αλλά, αυτό ήτανε θερινό! Εκεί, βεβαίως, είδα τη «Σαγιονάρα». Ε, μα! Ήτανε να μην τη δεις; Και όχι μόνο την είδα, ερωτεύτηκα και τον Μάρλο Μπράντο! [Γέλια Απ' αυτή τα ταινία! Την οποία, βέβαια, την έχω δει τέσσερις, πέντε φορές, την ξέρω απέξω αλλά... Ε, μετά ο θερινός με αγιόκλημα αριστερά-δεξιά. Η «Τιτάνια» όμως είχε και θερινό σινεμά. Έμπαινες από την είσοδο που μπαίναμε για τις τάξεις του Γυμνασίου των θηλέων και βγαίναμε από την πίσω πλευρά που ήτανε η οθόνη. Και βγαίναμε πάλι από κει αλλά ήτανε, έπιανε ολόκληρο το κομμάτι από την πλατεία Δούρου μέχρι πίσω που είναι Κανατσούλη τώρα. Όλο αυτό το κομμάτι, που ήτανε του Δούρου ο κινηματογράφος. Η «Αρμονία» έγινε μετά και χειμερινό, με στέγη που ανοιγόκλεινε, και αργότερα, πολύ αργότερα έγινε και η «Ελευθερία». Η οποία ήτανε, παιδιά, ένα στολίδι, πραγματικά! Και η Αβάνα

(ΝΣ) Η «Ελευθερία»;

(ΝΛ) Η «Ελευθερία» ήτανε δίπλα στο Η&Μ, εκεί που είναι τώρα τα... δεν είναι ένα εμπορικό κέντρο; Εκεί ήτανε, η οποία κάηκε και δεν ξαναλειτούργησε. Και μετά ήτανε το...

(ΝΣ) Η «Αθηνά»...

(ΝΛ) Α! Καλά η «Αθηνά»! Το μεσημέρι, όλα τα σκασιαρχείο γινόντουσαν στην «Αθηνά», και τα «Αστέρια». Στη γωνία, εδώ, το οποίο λειτούργησε σαν κινηματογράφος, μετά σαν κέντρο διασκέδασης, ακριβό κέντρο! Ε, και τώρα που είναι γραφεία, δεν ξέρω τι είναι. Ε, η «Αβάνα» αυτή που είναι ακόμα και υπήρχε και ένας κινηματογράφος που ήτανε στο Κάτω Χαλάνδρι, δεν θυμάμαι το όνομά του τώρα, θερινός ⁽⁴⁾ όμως. Ε, μετά έγινε το «Αμικό» που είναι στο Πολύδροσο και το «Μαργαρίτα» που είναι Δουκίσσης Πλακεντίας. Τα «Αστέρια» βέβαια τώρα ξανά ... Α! Στ' «Αστέρια»! Το θερινό ήτανε στην ταρατσα.

(ΒΣ) Η «Αθηνά» ξανάρχισε! Ναι.

(ΝΛ) Ναι, ναι! Η «Αθηνά», λοιπόν ήτανε στην ταρατσα. Παίζει το «Ψυχό». Είναι όλα τα παιδιά της γειτονιάς, μεταξύ των οποίων είμαι...

(ΝΣ) Κι εγώ μαζί!

[Γέλια Ήσουνα και συ; Όχι, μιλάω τη βραδιά εκείνη...

(ΝΣ) Ναι!

(ΝΛ) ... ήτανε, πρέπει να 'ταν αδερφός μου για να με πάρει μαζί του, για να πάω και εγώ, ήταν η Μένη, όλα τα παιδιά εδώ, η παρέα η συγκεκριμένη, μεταξύ των οποίων ήταν και ο Νίκος ο Παναγιωτόπουλος, ο σκηνοθέτης.

(ΝΣ) Αν τον..., έμενε, ήταν εδώ παιδί τής παρέας τους.

(ΝΛ) Ήτανε και η Μένη! Τα..., τα καθίσματα ήταν του σκηνοθέτη, Και βέβαια, δεν υπήρχαν τραπεζάκια για να τρως, ήτανε κανονικά. Η Μένη καθότανε κι έβλεπε. Και την ώρα που είναι η σκηνή, που πάει αυτή νομίζοντας ότι βλέπει τη μάνα τού Άντονι Πέρκινς και τη χτυπάει και της λέει «Κυρία τάδε...», δεν θυμάμαι, και βλέπει τη νεκροκεφαλή, η Μένη

βγάζει μια, ένα ουρλιαχτό και χώνεται κάτω, παιδιά, απ' την καρέκλα! Πώς χώρεσε, δεν ξέρω. Βέβαια όλοι γελάγανε μαζί της, αλλά ...,

(ΝΣ) Το έζησε!

(ΝΛ) Ναι, και καμιά φορά τώρα της το λέω. Της λέω «Ρε συ, θυμάσαι;» «Ναι!» μου λέει «Που να σκεφτώ ότι ήτανε...» Εγώ, βέβαια, θεωρούσα ότι..., κι έκλαιγα γιατί οι πρωταγωνισταί ταλαιπωρούντο, θα πεθάνανε! Και μου 'χε πει ο αδερφός μου «Ρε χαζό, είναι πρωταγωνιστής, δεν θα πεθάνει! Μην κλαις!» Και πραγματικά, ας πούμε, είχε δίκιο.

(ΝΣ) Μάλιστα.

(ΒΣ) Πηγαίνανε, ποιοι πηγαίνανε στο σινεμά τότε, γιατί τόσα πολλά σινεμά δικαιολογούσανε μία, έτσι....

(ΝΛ) Πήγαινε ο κόσμος!

(ΒΣ) ... τάση του κόσμου να πηγαίνει, έτσι;

Πήγαινε ο κόσμος! Η μεν «Αθηνά» γέμιζε γιατί είχε όλα τα τούρκικα και όλα τα ινδικά. Μεταξύ των οποίων ήτανε και το «Πικρή γη»; Νομίζω με μια...

(ΒΣ) «Το πικρό ρύζι» μήπως; Με τη Σιλβάνα Μάγκανο; [Γέλια

(ΝΛ) Όχι, όχι

(ΒΣ) Προηγούμενα!

(ΝΛ) Όχι, όχι το... Ναι, «Πικρή γη» πρέπει να ήτανε. Ήταν ένα ινδικό! Το... πώς το λένε, εγώ το 'χα δει μεγάλη, το 'δα, γιατί ήταν ακατάλληλο και δεν μας αφήνανε.

(ΝΣ) Ναι. Και ελληνικές ταινίες, φαντάζομαι.

(ΝΛ) Ου,ου,ου! Η «Αρμονία» ήτανε γεμάτη!

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Η «Αρμονία» κάθε Κυριακή έπρεπε να έχει ένα ελληνικό με τη Χατζηαργύρη, με τη Βαλάκου, ε,ε,ε αυτά τα... που έκλαιγες! Τη Μάρθα τη Βούρτση! Ου,ου,ου!

(ΝΣ) Ναι.

(ΒΣ) Και οικογενειακό κοινό, δηλαδή.

(ΝΛ) Ε, ναι! Εμένα πήγαινε η μάνα μου, ο πατέρας μου...

(ΝΣ) Είχε και για παιδιά προβολές!

(ΝΛ) Όχι. Εγώ έμπαινα κρυφά!

(ΝΣ) Κάτι πρωινά «σινεάκ» και τέτοια δεν είχε;

(ΝΛ) Όχι, ρε! Η «Αβάνα» έκανε.

(ΝΣ) Η «Αβάνα» έχει.

(ΝΛ) Η «Αβάνα»! Ε, αυτά τα τελευταία χρόνια. Εγώ σου μιλάω, τώρα, τον καιρό που ήμουνα εγώ δέκα, δώδεκα χρονών, δεν σου μιλάω... Ας πούμε τώρα το «Ψυχό» ήμουνα δέκα πέντε, δεκάξι.

(ΝΣ) [Ναι.

(ΝΛ) Και θυμάμαι, αλλά ήμουνα σ' αυτή την ηλικία.

(ΝΣ) Ναι. Ναι.

(ΝΛ) Με το... «Το γίγαντα» τον είχαμε δει στην «Αρμονία». Ε, άρχισε εννιά η ώρα ετελείωσε μία. Εκεί ήτανε όλα πια τα παιδιά! Η παρέα δηλαδή του αδελφού μου και από ... κι εγώ! Έτσι, από τσόντα.

01:01:56 Η εργασία της - Οι σχέσεις της με το άλλο φύλο-Η γνωριμία με τον σύζυγό της-Σημαντικό κομμάτι η φιλία

(ΝΣ) Οι σχέσεις έτσι με τα αγόρια...

(ΝΛ) Εγώ;

(ΝΣ) ... κορίτσια, μόνο παιχνίδι ή ήτανε και φλερτ και τέτοια, πως....

(ΝΛ) Δεν ξέρω!

(ΝΣ) ...από φίλους αν άκουγες.

(ΝΛ) Δεν ξέρω, ρε παιδί μου, ...δεν ξέρω και το 'χω μετανιώσει. Δεν ξέρω.

(ΝΣ) Ναι.

(ΒΣ) Πάρτι κάνατε; Κάνανε τα παιδιά;

(ΝΛ) Κοίταξε, εγώ είχα κάνει δύο. Αλλά ήδη δούλευα, όταν τα 'κανα. Με επιτυχία.

(ΒΣ) Όχι μαθητικά, αργότερα. Όχι, μεγάλη.

(ΝΣ) Από πότε δουλεύεις; Από ποια χρονιά;

(ΝΛ) Από είκοσι δύο ετών.

(ΝΣ) Τι δουλειά έκανες; Θα μας πεις;

(ΝΛ) Ήμουνα γραμματέυς σ' έναν Καθηγητή της Ιατρικής στο «Ιπποκράτειο» και κάποια περίοδο ήμουνα και γραμματέυς στη Χειρουργική Παθολογία, το απόγευμα. Ε, μετά, συνταξιοδοτήθηκα, έφυγα, μεγάλη! Είχα και το παιδί, ξεκίνησα να ζω...

(ΝΣ) Παντρεύτηκες...

(ΝΛ) Ε, ναι, εντάξει.

(ΝΣ) Αν θέλεις κι αυτά...

(ΝΛ) Ναι, εντάξει, παντρεύτηκα, ναι! Βρε, κοίταξε εμένα καμιά φορά ρωτάω και λέω «*Βρέθηκα παντρεμένη χωρίς να το καταλάβω*»

(ΝΣ) Ναι, ε;

(ΝΛ) Και αυτό όντως είναι αλήθεια. Ναι!

(ΝΣ) Πώς έγινε δηλαδή αυτό;

(ΝΛ) Τίποτα, πήγα να αγοράσω αυτοκίνητο, ένας γιατρός μ' έστειλε σ' ένα αυτό, ήταν ο άντρας μου εκεί πέρα, με ερωτεύτηκε...

(ΝΣ) Και πήρες, αγόρασες σύζυγο!

(ΝΛ) ... και με παντρεύτηκε. [Γέλια Αγόρασα σύζυγο!

(ΝΣ) .. αυτοκίνητο! [Γέλια] Αντί για αυτοκίνητο...

(ΝΛ) Όχι, πήρα κι αυτοκίνητο!

(ΝΣ) Ναι!

(ΝΛ) Αλλά, ναι, εντάξει, γι' αυτό σου λέω, βρέθηκα παντρεμένη, δεν το 'χα... Κοίταξε, ήμουνα, όχι χαζοβιόλα δεν μπορούσες να με πεις, αλλά ήμουνα ένα απονήρευτο παιδί, δεν ήμουνα, δεν τα 'πιανα αυτά.

(ΝΣ) Ήτανε λίγο γενικό αυτό με τις φίλες σου...

(ΝΛ) Όχι!

(ΝΣ) Όχι ε; δεν ήτανε!

(ΝΛ) Όχι, εγώ ήμουνα τέτοια. Εγώ ήμουνα χαζοηλίθια. Δηλαδή, αρκεί να σου πω ότι μού ομολόγησε ένας..., ε, θα το πω, ένας γιατρός, ότι ήτανε τρία χρόνια ερωτευμένος μαζί μου και δεν το 'χα πάρει είδηση.

(ΝΣ) Αλλά κι αυτός δεν έκανε...

(ΝΛ) Ε, μα του το 'πα μια μέρα! Ε, μα! Όταν μου το 'πε κι αυτά μου λέει «*Ξέρεις μέχρι τότε το σίδερο κόλλαγε!*» «Ε, μα!» του λέω «*Αφού ήσουνα ηλίθιος γιατί δεν μου το 'λεγες;*» Σε δύο το 'χω πει και σε άλλον έκανε το 'πα! «Ε,!» του λέω «*Τι να σου κάνω εγώ! Ας μην ήσουνα βλάκας!*» Ναι, έτσι χοντρά! Γιατί τώρα πια δεν ντρέπομαι, τότε ντρεπόμουνα. Α! Ένας συμμαθητής μου! Όταν συναντηθήκαμε, η συνάντηση των συμμαθητών και τα λοιπά, μου είπε ότι ήταν ερωτευμένος μαζί μου. Εγώ δεν το 'χα καταλάβει, βέβαια, πού να το ξέρω και μου είπε το εξής: Είχε πάει ο γαμπρός μου, κάποτε, στο Λουτράκι και τον συνάντησε. Και τον ρώτησε «*Τι κάνεις.*» Ξέρω 'γω. «*Τι κάνει η Νίκη;*» «*Καλά!*» Ε, έρχεται, μου λέει ο Αλέκος, «*Ξέρεις συνάντησα τον τάδε και σου στέλνει χαιρετίσματα!*» Όταν, λοιπόν, μου είπε ότι ήταν ερωτευμένος μαζί μου «*Καλά...*» του λέω «*... τόσο μ***** ήσουνα, αφού τον είδες τον Αλέκο, ζήτησε του το τηλέφωνό μου και πες του τι, δώστε μου το τηλέφωνο μια μέρα να την πάρω! Ή δώσε το δικό σου το τηλέφωνο! Τώρα που μου το*

λες...» του λέω «...χαιρετίσματα!» Εμ, α! Όχι δεν ήμουνα, όμως έτσι, δε... , τα έπαιρνα όλα φυσικά, αγνά και πάνω απ' όλα στη φιλία έδινα μεγάλη κι ακόμα δίνω.

(ΒΣ) Εκτίμηση.

(ΝΛ) Δηλαδή, δεν ξέρω αν οι φίλοι μου είναι τόσο καλοί φίλοι, όσο είμαι... και δεν είναι εγωιστικό αυτό που λέω, ότι όσο είμαι εγώ καλή φίλη. Δηλαδή, εγώ μπορώ να τα παρατήσω όλα, τα πάντα, για κάποιον φίλο μου. Οι άλλοι δεν ξέρω αν το κάνουνε.

(ΝΣ) Μάλιστα.

(ΝΛ) Είναι..., ξέρω 'γω, θεωρώ πάντως ότι είναι σημαντικό κομμάτι...

01:06:30 Τα ψώνια γινόντουσαν στο κέντρο της Αθήνα

(ΝΣ) Τα ψώνια, εκείνη την εποχή, τα κάνατε στο Χαλάνδρι, ήταν πολύς ο κόσμος....

(ΝΛ) Αθήνα!

(ΝΣ) ... ή Αθήνα;

Δουλεύω..., δουλεύω.., και σχολείο πηγαίναμε και το Σάββατο και οι δουλειές ήτανε και το Σάββατο! Οπότε ή απόγευμα, καθημερινή, ή ... το Σάββατο, τ' απόγευμα. Δεν..., δεν... Αθήνα! Ο! Χαλάνδρι; Χαλάνδρι; Δεν υπήρχε... αυτός ο οργανισμός εργασίας που υπάρχει τώρα, που είναι καταστήματα. Α, μπα! Όχι! Δεν ήτανε! Αθήνα! Αθήνα! Κέντρο! Ερμού και τέτοια. Αφού πήγα, μετά από χρόνια τώρα, και ένιωθα σαν να είμαι από επαρχία που.... Τώρα πάω! Πάω τακτικά, δηλαδή, γιατί ... πάω και για βόλτα. Παίρνω από τη... το λεωφορείο κατεβαίνω Σύνταγμα, το περπατάω και μετά ξαναγυρίσω πάλι. Ναι. Έ, καλά!

01:07:33 Κινηματογράφοι στην Αθήνα

(ΝΛ) Και σινεμά τότε, αν ήθελες να δεις, δηλαδή στον «Έσπερο» είχα δει τις ωραιότερες ταινίες που 'χω δει στη ζωή μου. Ρωσικές, βέβαια. Πάντα! Και αμερικάνικες, γαλλικές στην στοά που είναι η «Όπερα». Που ήταν η Λυρική, Σινέ «Όπερα» που ήτανε κάτω. Τι άλλο θέλετε παιδιά;

01:07:58 Μέχρι το 1981 δεν λέγαμε τίποτα αυτή την περίοδο- Όταν πέθανε ο πατέρας έμαθαν οι γείτονες ότι ανήκε στο ΕΑΜ. Οι εφημερίδες που ερχόντουσαν σπίτι.

(ΝΣ) Εγώ θέλω κάτι άλλο να ρωτήσω και απ' το σχολείο και λίγο μετά. Ήταν ο κόσμος, οι φίλοι σου, πολιτικοποιημένοι...

(ΝΛ) Ναι!

(ΝΣ) ...στο σχολείο αυτό;

(ΝΛ) Όχι! Στο σχολείο, όχι! Εδώ, εδώ! Στα Λαγκάδια πιο πολύ γιατί εδώ, δεν ξέρω. Όχι! Εκ των υστέρων είχαμε..., έμαθα... Κοίταξε! Έναν απ' τους συμμαθητάς μου τον είχα χάσει. Ε, και όλα τα παιδιά! Και μια φορά πήγα στην πορεία Ειρήνης, που έγινε. Εγώ είχα πάει

από τους..., από την Αγία Παρασκευή. Και τον συνάντησα εκεί κι από τότε δεν έχουμε χωρίσει. Ήτανε πολιτικοποιημένος από το..., από φοιτητής και ακόμα είναι, βέβαια.

(ΝΣ) Εσύ πότε πολιτικοποιήθηκες, έτσι...

(ΝΛ) Κοίταξε, σπίτι δεν μιλάγαμε ήτανε απαγορευμένο. Ο πατέρας μου έπαιρνε τις εφημερίδες που 'θελε να πάρει, μέσα ή στην «Απογευματινή» ή στην «Ακρόπολη». Μέσα!

(ΝΣ) Δεκαετία του '50, που θυμάσαι.

(ΝΛ) Ναι! Οι εφημερίδες. Ε, μετά που ήτανε ελεύθερα, άρχισε να τις παίρνει μετά το '81. Και μετά το '81 είπαμε... τι και πως.

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Ως τότε... φερμουάρ.

(ΝΣ) Αγοράζατε εφημερίδες εδώ απ' τη γειτονιά; Τότε, παλιά;

(ΝΛ) Κοίταξε να δεις...

(ΝΣ) Ήταν ένα περίπτερο εδώ.

(ΝΛ) Ναι, ήτανε του Κακαβά!

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Ναι. Ο πατέρας μου τα 'φερνε απ' την Αθήνα. Εγώ τα 'παιρνα απ' την Αθήνα. Αφού δούλευα, απ' το περίπτερο, τα 'παιρνα. Δεν ήτανε... Δεν λέγαμε... Εγώ, τουλάχιστον δεν λέγαμε τίποτα γι' αυτή την περίοδο! [Τονίζει τις λέξεις Τίποτα! Κανείς δεν... Μάλιστα να σου πω το εξής.

(ΒΣ) Ποια περίοδο, ποια περίοδο; Ποια περίοδο;

(ΝΛ) Μέχρι το '81. Τίποτα! Καθόλου!

(ΝΣ) Και στη δεκαετία του '50 βέβαια...

(ΝΛ) Ου, καλά!

(ΒΣ) Πολύ περισσότερο!

(ΝΣ) Γενικό ήταν αυτό στις... στα σπίτια.

(ΝΛ) Εγώ δεν έκανα παρέα εδώ.

(ΝΣ) [Ναι, δεν θυμάσαι.

(ΝΛ) Εγώ μόνο, τη μόνη παρέα που έκανα,...

(ΝΣ) Στο δικό σου σπίτι, ναι.

(ΝΛ) ... ήτανε η Μαρίνα, η Στεφανίδου. Αυτή μόνο έκανα παρέα. Και η οποία ήταν και στο Σύλλογο και πηγαίναμε και εκδρομές, κι αυτά, και κάναμε. Δεν είχαμε άλλα παιδιά. Και την Έφη, τυχαίως, τη γνώρισα, δεν τους ήξερα.

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Ναι, μεν αυτό, γιατί μετά, απ' το σχολείο μετά βρήκαμε, πήγα, κάποια περίοδο, σε μία σχολή γραμματέων που ήτανε Φιλελλήνων. Αλλά δούλευα, ας πούμε, συνέχεια. Μετά τ' απογεύματα στη Χειρουργική Εταιρεία, ένα διάστημα. Δεν είχες περιθώριο, όπως και τώρα δεν κάνω. Τώρα μόνο πάλι με τη Μαρίνα, με την Έφη και δεν..., είναι περιορισμένοι... ο αριθμός.

(ΝΣ) Οπότε ας γυρίσουμε στην οικογένεια και πώς...

(ΝΛ) Λοιπόν, στο σπίτι ο πατέρας μου δεν μας είχε πει ποτέ τίποτα και έλεγε ότι *«Βρείτε τα μόνοι σας!»* ό,τι θέλαμε! Δεν μιλάγαμε. Εκείνο που μου είχε πει η μάνα μου ήταν ότι *«Ο,τι βλέπεις και ό,τι ακούς μες στο σπίτι, θα μένει μέσα στο σπίτι! Έξω δεν θα βγαίνουνε!»* Και αυτό... Δεν ήξερα γιατί όμως!

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Δεν ήξερα γιατί! Ε, το κατάλαβα μεγάλη πια. Δεν ήξερα γιατί. Δεν λέγαμε..., δηλαδή εγώ, καλά ο Θόδωρος ήτανε με τις σπουδές, έφευγε, η Ελένη παντρεμένη, εγώ που ήμουνα, που θα μπορούσα να πω. Τίποτα, κουβέντα και σε κανέναν. Αφού, όταν πέθανε ο πατέρας μου και τον... είπε έναν επικήδειο, τέλος πάντων ο γαμπρός μου, ε, ανέφερε ότι ήταν και στις τάξεις του ΕΑΜ. Και μου λέει η Κική η Έψιμου *«Ρε συ Νίκη ,τόσα χρόνια δίπλα και δεν το ξέραμε για το... όχι τίποτα άλλο να του στείλει το κόμμα ένα... ένα στεφάνι!»* Δεν το 'ξερε κανείς! Δεν λέγαμε! Ήτανε απαγορευμένο! Απαγορευμένο...

(ΝΣ) Υπήρχε φόβος, δηλαδή!

(ΝΛ) Ναι

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Μα εγώ σου λέω, μετά το '81

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Εγώ πλήρωνα καμιά φορά εισφορές στο... είχαμε μία γιατρίνα, η οποία ήτανε πολιτικοποιημένη, και μου 'λεγε καμιά φορά *«Νίκη θα πληρώσει καμιά εισφορά;»* Και πλήρωνα!

(ΝΣ) Ήσουνα οργανωμένη στο ...

(ΝΛ) Όχι, όχι!

(ΝΣ) Όχι, απλώς...

(ΝΛ) Και πλήρωνα. Έδινα!

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Πήγαιναν...

(ΝΣ) Μιλάμε για το Κομμουνιστικό Κόμμα!

(ΝΛ) Και γι' αυτό και για το..., πώς το λένε, και για την ΕΔΑ, τότε. Αργότερα.

(ΝΣ) Ναι, ναι.

(ΝΛ) Κα ειδικά όταν είχα γνωρίσει τον Κύρκο, που πήγαινα πιο τακτικά. Σε ομιλίες που κά... Όλα κρυφά όμως! [Ανεβάζει τον τόνο της φωνής της Όλα μη σε δούνε! Ναι.

(ΝΣ) Ναι. Δηλαδή, θα σου πω τώρα.

01:13:18 Βοήθεια σε φοιτητές την εποχή της εξέγερσης της Νομικής

(ΝΛ) Όταν έγινε το... Πολυτεχνείο, η ιστορία ξεκίνησε από τη Νομική Σχολή. Που γίνανε όλα αυτά τα γεγονότα. Εμείς τότε, στην κλινική που ήμουνα, δηλαδή στον καθηγητή που ήμουνα, είχε το μάθημα Χειρουργική Παθολογία. Αυτό ήτανε το μάθημα που ήτανε στο τέταρτο έτος και στα παιδιά επί πτυχίω. Τα παιδιά που ήτανε επί πτυχίω έπρεπε να.. κάνουνε κάποιες παρουσίες στην κλινική. Περίπου ένα τρίμηνο! Και το λέγανε τρίμηνα. Ε, ο Οικονόμος ήθελε να παίρνουμε παρουσίες! Αντιλαμβάνομαι, λοιπόν εγώ, κατά το Φεβρουάριο περίπου, ότι κάποια παιδιά δεν ερχόντουσαν. Εάν κάνανε τρεις απουσίες δεν μπορούσαν μετά να δώσουνε το μάθημα. Και μια μέρα, που ήρθε μια κοπελιά, της λέω «*Βρε παιδιά, είναι κρίμα που δεν ερχόσαστε! Θα χάσετε την περίοδο και είναι ... είναι κρίμα!*» Δεν θα τους επέτρεπε δηλαδή να δώσουν εξετάσεις! Λέω «*Τουλάχιστον πείτε μου, πού ..., τι γίνεται μπας και μπορώ να σας καλύψω!*» Ε, και μου είπε ότι πηγαίνουν σαν συμπαράσταση στην εξέγερση της Νομικής, τα παιδιά της Ιατρικής. Και μάλιστα εκείνη την ημέρα κλαίγανε όλοι, οι πιο πολλοί, διότι μία της Νομικής, φίλη τους, την είχε χτυπήσει η Αστυνομία, την είχε πέσει κάτω και την είχε πολτοποιήσει πατώντας στο κεφάλι. Δηλαδή, μου λέει, «*Είδαμε το μυαλό να είναι κάτω!*», το οποίο, βέβαια, δεν το 'παν πουθενά.

(ΝΣ) Δεν καταγράφηκε.

(ΝΛ) Ε, και τότε έκανα το εξής. Δεν το πήγαινα το βιβλίο παρουσίας στον Καθηγητή, περίμενα να 'ρθούνε τα παιδιά ή το πήγαινα όταν μου το ζήτηγε. Ωστε να 'ρθούνε την επομένη να υπογράψουνε και την προηγούμενη και να....

(ΒΣ) Να μην πάρουν απουσία.

(ΝΛ) Ναι, γιατί ήτανε κρίμα δηλαδή. Θα παίρνανε απουσία άδικα! Ε, και μια μέρα έρχεται ένας...., έρχονται κάποια παιδιά, τέταρτου έτους, οι οποίοι κάνανε παραδόσεις στον Άγιο Σάββα στον Γκαρά. Και μου είπε, μου λέει «*Κυρία Νίκη, έχουμε έναν φίλο που πρέπει να δώσει το μάθημα και ήτανε στον «Ρήγα» και είναι φυλακή. Και βγήκε! Αλλά άμα δεν το δώσει το μάθημα χάνει την περίοδο, οπότε οι γονείς του θα τον σταματήσουν, γιατί είναι φτωχό παιδί, αλλά πάλι αν έρθει να το δώσει, δεν έχει διαβάσει, θα κοπεί.*» Οπότε... και... ήτανε και εκπρόθεσμος. Λέω «*Πριν σας πω αν μπορώ να βοηθήσω ή όχι, θέλω να μου πείτε...*» Δεν ήξερε κανείς τι είμαι και πού είμαι. «*Θέλω να μου πείτε γιατί ήρθατε σε μένα;*» Και λέει «*Κυκλοφορεί η φήμη στην Ιατρική ότι είσαστε δικιά μας!*» Λέω «*Εντάξει!*

Πες του να 'ρθει, να το δω, και θα κάνω ό,τι μπορώ!» Την άλλη μέρα μου 'ρχεται. Αυτός είχε πάθει... ήτανε φυλακή στον Ωρωπό. Και αυτό που του κάνανε, του βάζανε πάρα πολύ δυνατά τα μεγάφωνα, μέσα στο κελί. Και το παιδί είχε αρχίσει να μην ακούει καλά. Τον ρώτησα, του είπα, του λέω «*Εντάξει θα σε βοηθήσω...*» του 'πα το κόλπο και του 'πα μόνο ότι «*Δεν θα 'ρθεις πρωί ,οχτώ η ώρα!*», γιατί ετοιμάζα τις καταστάσεις, εγώ, των φοιτητών που τους εξέτασε ο καθηγητής.

(ΝΣ) Προφορικά!

(ΝΛ) Προφορικά! Οκτώ η ώρα το πρωί. Όποιοι ήτανε μπαίνανε πρώτοι. Μετά μπαίνανε στο Υφηγητή, μετά μπαίνανε στον Επιμελητή, οπότε εγώ ήθελα να το βάλω συγκεκριμένο σε κάποιον! Και του λέω «*Θα 'ρθεις κατά τις εννιά και μισή! Και λέω εμένα κατευθείαν!*» Ε, έρχεται, ετοιμάζω τη κατάσταση και τον μπάζω στον Υφηγητή. Βεβαίως ο Υφηγητής..., πέθανε, είναι αυτός που με χειρούργησε. Μέχρι τώρα με ρώταγε «*Ρε συ, δεν μου 'πες γιατί τον πέρασα!*» Και του λέω «*Θα σου πω!*» Αλλά δεν πρόλαβα να του πω. Και πήγα και του είπα ότι «*Αν αντιληφθείς..., αυτόν θέλω να τον περάσεις! Αν αντιληφθείς ότι απ' τις ερωτήσεις που κάνεις στα άλλα τα παιδιά τις ξέρει, ρώτησέ τον. Απηύθυνε το λόγο και πες του "Πες μου εσύ!" Αν δεις ότι δεν ξέρει, μη ρωτάς, βαλ' του ένα πέντε και τελειώσαμε!*» Και... του είπα. Του λέω «*Ναι, είναι με το κόκκινο πουλόβερ και κάθεται απέναντί σου, δεξιά!*» Όταν λοιπόν έδωσα τις καταστάσεις και μπροστά αυτοί, τα παιδιά στη θέση τους και του λέω «*Είναι ο δεξιά με το κόκκινο πουλόβερ! Μην το ξεχάσεις, σε σκότωσα!*» Κι έφυγα! Ε, μου φέρνει τις καταστάσεις, είχε ένα πέντε. Του είχε βάλει πέντε, πέρασε! Τον ρωτάω «*Σε ρώτησε τίποτα;*» Α! μου λέει «*Γιατί να τον περάσω;*» Του λέω «*Πέρασέ τονε και θα σου πω!*» Άμα του 'λεγα ότι ήταν αυτό μπορεί και να τον έκοβε. Του λέω «*Πέρασέ τονε και θα σου πω!*» Τον πέρασε. Του λέω του μικρού, του λέω «*Πέρασες!*» «*Αχ κυρία Νίκη..*» όχι «*Δεσποινίς Νίκη, σας ευχαριστώ!*» Του λέω «*Σε ρώτησε τίποτα;*» Μου λέει «*Ρώτησε τ' άλλα τα παιδιά και εγώ έτυχε και το 'ξερα! Και του είπα "Να σας το πω;"*» Και το 'πα!» μου λέει «*Και δεν με ξαναρώτησε!*» Λέω «*Μπράβο Μιχάλη...!*» Μια χαρά! Πέρασε! Τον είχα δει μετά, επειδή πολλά παιδιά τα 'βλεπα, τον είχα δει μετά από κάνα χρόνο, ούτε! πέντε-έξι χρόνια και του λέω «*Βρε παιδί μου, κάτι μου θυμίζεις! Είσαι..*» του λέω «*...φοιτητής που έπαιζε κιθάρα, που 'παιζε πιάνο, που είχες όλο δεκάρια;*» «*Όχι!*» μου λέει «*Είμαι ο φοιτητής που τον περάσατε στη Χειρουργική Παθολογία και τώρα κάνω, παίρνω ειδικότητα οφθαλμιάτρου!*» Παιδιά, δεν θυμάμαι τ' όνομά του, όμως, δεν θυμάμαι. [Γέλια Δεν θυμάμαι! Όχι τίποτ' άλλο, έτσι, για να δω την... την πορεία του. Βέβαια τη γλίτωσε, πέρασε, πήρε το πτυχίο κανονικά γιατί πέρασε η χρονιά και το 'χω φχαριστηθεί πολύ, δηλαδή πάρα πολύ.

(ΒΣ) 'Αξιζε τον κόπο!

(ΝΛ) Ε! ναι! Πολύ το φχαριστήθηκα! Αλλά... Εντάξει δεν... δεν το 'ξερε κανείς, τίποτα, καθόλου.

01:20:49 Οι ταγμασφαιλίτες δέρνουν το αδελφό της για να μαρτυρήσει τον πατέρα

(ΝΣ) Τώρα καταλαβαίνω ότι δεν θέλεις να μιλήσεις για την ιστορία του πατέρα σου, σωστά; [Σιωπή] Ούτε γενικά πράγματα; Δηλαδή, τα έχει καταγράψει η ιστορία... Ό,τι θέλεις εσύ!

(ΝΛ) Τι να πω τώρα; Άστο, δεν..

(ΝΣ) Την περίοδο της Κατοχής δηλαδή, της Αντίστασης, του πολέμου, αυτά...´

(ΝΛ) Αστο, άστο!

(ΝΣ) Εντάξει ό,τι...

(ΝΛ) Το μόνο που μπορώ να πω είναι ότι ο πατέρας μου κρυβότανε και είχανε πιάσει τον αδελφό μου, πρέπει να ´τανε δέκα πέντε χρονών και τον είχανε σαπίσει στο ξύλο...

(ΝΣ) Ποια χρονιά; Ποιοι τον πιάσανε; Ποιοι τον πιάσανε;

(ΝΛ) Οι ταγματασφαλίτες!

(ΝΣ) Οι ταγματασφαλίτες! Μιλάγαμε για την περίοδο του εμφυλίου.

(ΝΛ) Όχι! Εμφύλιος ήταν εδώ, ο πατέρας μου. Μιλάμε για περίοδο ´40...

(ΝΣ) Της Κατοχής.

(ΝΛ) ...με ´46;

(ΝΣ) Την περίοδο της Κατοχής!

(ΝΛ) Ναι, επί ´46 ήρθαμε εδώ...

(ΝΣ) Μιλάς για τη...

(ΝΛ) Μιλάω για Μεσσηνία!

(ΝΣ) Μεσσηνία.

(ΝΛ) ´46 ήρθαμε εδώ,

(ΝΣ) Μάλιστα, μιλάς για τη Μεσσηνία!

(ΝΛ) Εμφύλιο ήμασταν εδώ. Εγώ δεν θυμάμαι, τίποτα! Τίποτα! Την κηδεία του Παπάγου θυμάμαι! Που πέρασε από δω. Το είχανε κάνει το παιδί... τόπι στο ξύλο! Τόπι! Να μαρτυρήσει πού είναι ο πατέρας μου. Ε, τελικά δεν μαρτύρησε και τον βρήκανε φιλοσακατεμένο από το ξύλο από το... αυτά. Ε, τον πήρε μετά η μητέρα μου στο σπίτι, πού να βγεις να μιλήσεις, πού να κάνεις... Και ίσως και γι´ αυτό, από κει είναι, τώρα έτσι που το σκέφτομαι, είχε στο περπάτημα του, ελαφρά κούτσαινε. Δεν ξέρω μήπως του... του ήταν αποτέλεσμα του ξυλοδαρμού αυτουνού.

(ΝΣ) Μάλιστα.

[Παύση]

(ΝΛ) Αν...

01:23:08 Κατοχή – Η συνάντηση του πατέρα με τον Βελουχιώτη

(ΒΣ) Στον πόλεμο που.. του ´40 εσείς πού ήσασταν; Εδώ;

(ΝΛ) Όχι, το ´40;

(ΝΣ) Το '46 ήρθανε.

(ΝΛ) Άνοιξη του '46 ήρθαμε, ήρθε μάλλον ο πατέρας μου γιατί '47 χτίσαμε το σπίτι και ήρθαμε εδώ!

(ΝΣ) Είχε πολεμήσει... ήτανε στον πόλεμο της Αλβανίας και λοιπά;

(ΝΛ) Όχι! Όχι,!

(ΝΣ) Όχι, ήτανε μεγάλος.

(ΝΛ) Όχι, ήτανε μεγάλος. Όχι. Στις γραμμές του ΕΑΜ ήτανε...

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) ...τον... αυτό που μπορώ να πω, είχε συναντήσει τον, πώς τον έλεγε, «παλικάρι»! Τον Άρη τον Βελουχιώτη. Είχε περάσει από τη Μεσσηνία, κάποια περίοδο, και τον είχε συναντήσει και τον είχα ρωτήσει του λέω «Μπαμπά πώς ήτανε;» Μου λέει «Παλικάρι!» Κι είχα και συμμαθητή, τον Άρη τον Βαχλιώτη, που όταν πέρασε απ' το χωριό των γονιών του, τη Βάχλια, ότι είχε γεννηθεί αυτός και του είπε, είπε «Το παιδί είναι δικό μου, εγώ θα το βαφτίσω!» Και το είχε βαφτίσει και τον έβγαλε Άρη.

(ΝΣ) Μάλιστα.

01:24:28 Οι Χαλανδραίοι δεξιόι – Εσωτερικοί και εξωτερικοί πρόσφυγες

(ΒΣ) Εδώ στο Χαλάνδρι δεν τι... πολιτικά ο κόσμος...

(ΝΣ) Στο Συνοικισμό!

(ΒΣ) Στο Συνοικισμό....

(ΝΛ) Κοίταξε, στο Χαλάνδρι ήτανε δεξιόι. Εδώ, δεν ξέρω, εδώ μάλλον πρέπει, χωρίς να 'μαι σίγουρη, πρέπει να 'ταν βενιζελικοί. Γιατί όλα τα σπίτια, τούς τα είχε παραχωρήσει..., εγώ καμιά φορά γι' αυτό θυμώνω και λέω ότι, ναι! Εντάξει, φύγανε, ξεριζωθήκανε. Όμως το κράτος, αυτό που μπορούσε, το έκανε! Κι άλλοι ξεριζώθηκαν και αντί να τους κάνει κάτι το κράτος, το κράτος τούς βούλιαξε! Και τι είναι που έρχονται σε...

(ΝΣ) Έχεις κάτι συγκεκριμένο στο μυαλό σου;

(ΝΛ) Τους γονείς μου!

(ΝΣ) Ναι. Που ξεριζώθηκαν από μια επαρχία!

(ΝΛ) Ναι! Με τα πλούτη τους, την καλή τους τη ζωή, δεν είδε..., ο πατέρας μου είχε μια περιουσία πολύ καλή! Ε, και βρέθηκε να 'ναι εδώ πέρα, ας πούμε, μόνος του και έρημος και να αγωνίζεται για να επιβιώσει! Και [ακατάληπτο εντάξει, τον διώξανε, ναι! Κακώς τον διώξανε, δεν έφταιγε τίποτα! Του έδωσαν όμως ένα χώρο να μείνει!

(ΝΣ) Τα πληρώσανε τα...

(ΝΛ) Όχι!

(ΝΣ) Οι μαρτυρίες που έχουμε εμείς είναι ότι ...

(ΝΛ) Ποιος; Άσε με, τώρα.

(ΝΣ) Τους δώσανε ένα παραχωρητήριο μετά από πληρωμή!

(ΝΛ) Ποιος το 'πε αυτό;

(ΝΣ) Στο συνοικισμό, όλα τα σπίτια. Όχι;

(ΝΛ) Καλά! Εντάξει! Άσε τώρα! Κι εγώ ήμουνα... πριγκίπισσα. Ναι. Άσε...

(ΝΣ) Μάλιστα.

(ΝΛ) Άσε τα.

[Απευθύνεται στο κατοικίδιο της]

(ΝΛ) Είναι οι πρόσφυγες του εξωτερικού και οι εσωτερικοί πρόσφυγες. Ε, οι εσωτερικοί πρόσφυγες...

01:26:40 Κάποιος έψαχνε τον πατέρα της στο Συνοικισμό

(ΝΛ) Μου 'λεγε ένας ξάδερφός μου, εγώ δεν το 'ξερα αυτό, ο πατέρας του ήτανε χωροφύλακας. Εδώ μένει..., γιατρός είναι..., νευρολόγος. Και με τον πατέρα μου, ενώ ένας αγάπαγε τον άλλον, στα πολιτικά ήτανε... και η κουβέντα ερχότανε ακριβώς εκεί! [Υψώνει την ένταση της φωνής της] Αφού τελείωναν όλα ωραία και καλά, μπαπ! εκεί και τσακωνόντουσαν! Και μου 'λεγε μια μέρα ότι ο πατέρας του, είχανε ενοικιάσει κάποια περίοδο σπίτι εδώ απέναντι από μας, για να 'ναι κοντά μας. Μένανε Κυψέλη και ήρθαν εδώ. Και στη συμβολή Πίνδου και Μικράς Ασίας είδε έναν και του λέει «Επ! Μανώλη τι κάνεις, τι γίνεσαι και τα λοιπά, πώς περνάς;» «Καλά!» «Πού μένεις;» «Να!» του λέει «Εδώ!» « Έχω μάθει...» του λέει «...ότι ο Λιανός κάπου εδώ μένει!» Αυτός ήταν ένας ταγματσαφιλίτης. «Σώπα, ρε!» του λέει «Εγώ, να το σπίτι μου, άμα ήξερα...» του λέει «...ότι μένει εδώ, θα στο 'λεγα! Θα τον έβλεπα! Δεν τον έχω...» του λέει «... ου! χρόνια να τον δω!» Ε, και τη γλίτωσε ο πατέρας μου. Αυτό, απ' ότι μου 'πε ο Γιάννης πρέπει να 'τανε... μετά το '50. '50,'60, κάπου εκεί μέσα.

[Ακούγονται χτυπήματα]

01:28:18 Δεν θέλει να ιστορήσει τη ζωή του πατέρα της

(ΝΛ) Κοίταξε, αν ήμουνα μόνη μου, θα τα 'λεγα. Δεν έχω μιλήσει με τα αδέρφια μου... δεν... κάπου δυσκολεύομαι.

(ΝΣ) Εντάξει, το σεβόμαστε... όποτε, αν εσύ νιώσεις κάποια στιγμή ότι θέλεις να μας μιλήσεις για εκείνη την περίοδο, ό,τι, τις μνήμες σου για να καταγραφούνε...

(ΝΛ) Εγώ σου λέω...

(ΝΣ) Και με τις επιφυλάξεις που σου είπα και τις δεσμεύσεις εκ μέρους μας που σου είπα.

(ΝΛ) Κοίταξε, θυμάμαι...

(ΝΣ) Ναι, αν όχι...

(ΝΛ) ...όταν γίνονταν, γίνανε οι εκλογές οι πρώτες, οι ελεύθερες, ελεύθερες! Εντάξει, οι εκλογές που... μετά το '81.

01:29:00 Εκλογές μετά το '81 και η «γραμμή» από το Κόμμα

(ΝΛ) Και... καθόμαστε με τον πατέρα. Μου 'λεγε «*Τι έγινε, Νίκη, τι θα ψηφίσουμε;*» Του λέω «*Ξέρω 'γω ρε μπαμπά! Να δούμε!*» Μου λέει «*Στάσου να πάω στο Κόμμα να ρωτήσω!*» [Γέλια Κι ερχότανε, ας πούμε και μου 'λεγε «*Η γραμμή είναι αυτή, είναι εκείνη!*» Αλλά εγώ δεν κάνω ό,τι πει το Κόμμα, είτε το ένα, είτε το άλλο. Κάνω ό,τι θέλω 'γω! Μ' ενοχλεί, δηλαδή, να μου βάζουνε ξέρεις «*Ψήφισε αυτό, ψήφισε εκείνο!*» Δεν θέλω. Μ' ενοχλεί.

(ΝΣ) Μάλιστα! Θέλεις κάτι άλλο να προσθέσεις, έτσι, κάποια μνήμη...

(ΝΛ) Εσείς αν θέλετε, παιδιά...

01:29:45 Στο όνειρό της είδε το πατέρα της πεσμένο στη λάσπη και δύο να του πατάνε το κεφάλι

(ΝΣ) Γιατί μας είπες τι σε έχει σημαδέψει, τι...

(ΝΛ) Ναι, σου λέω, εφιάλτης μου ακόμα είναι... δεν πρέπει... όνειρο πρέπει να 'τανε. ... Πρέπει να 'μωνα ... [Απευθύνεται στο κατοικίδιο της Πρέπει να 'μωνα μικρή. Πήγαινα σχολείο; Τέλος πάντων, είχα δει τον πατέρα μου, εδώ στη Θράκης, να είναι ... πεσμένος μέσα στη λάσπη και να είναι δύο και να τον πατάνε στο... στο κεφάλι! Με είχε πιάσει δηλαδή μέχρι να συνέλθω, ήτανε... εφιάλτες! [Παύση

01:30:46 Το Πιστοποιητικό Κοινωνικών Φρονημάτων

(ΝΛ) Και το άλλο, όταν έγινε η μονιμοποίηση, τού... στη δουλειά μου, στο δημόσιο, γιατί ανήκα στο Δημόσιο, έγινε Πρωταπριλιά! Επί Δικτατορίας. Και όλοι νομίζαμε ότι είναι ψέματα. Οπότε με φωνάζουν εμένα στη Γραμματεία επάνω και μου λένε ότι «*Νίκη, όλα εντάξει και καλά, αλλά σου λείπει ένα χαρτί! Δεν είναι τίποτα...*» μου λέει «*...ένα χαρτί είναι, πήγαινε στην Ασφάλεια της Νέας Ιωνίας, να το πάρεις*». Την ημέρα εκείνη, όμως, μου είχε δανείσει ένας γιατρός την «Όμορφη Πόλη» του Θεοδωράκη, η οποία ήτανε μέσα σε εξώφυλλο από το «Ο καλός, ο κακός και ο άσχημος». Η καλή σου, παραμάσχαλα ο δίσκος, πάω στη Νέα Ιωνία και περίμενα το Διοικητή. Για καλή μου τύχη, με βλέπει ένας χωροφύλακας, ένας αστυφύλακας, τον οποίον είχα εξυπηρέτησει! Και μου λέει «*Δεσποινίς Νίκη, τι θέλετε εδώ;*» Λέω «*Ξέρω 'γω, μου 'πανε να 'ρθω γιατί μου λείπει ένα χαρτί για το διορισμό!*» Τον βλέπει ο Διοικητής, του λέει «*Την ξέρεις τη δεσποινίδα;*» «*Α! Βέβαια!...*» του λέει «*...Κύριε Διοικητά και είναι και καλό.. Ξέρετε πόσες φορές με έχει εξυπηρετήσει, μια χαρά κορίτσι είναι!*» «*Τι θέλετε εσείς;*» Α! Βλέπει το δίσκο και μου λέει «*Ωραία ταινία και ωραίος δίσκος! Πάτε σπίτι σας;*» «*Ναι!*» του λέω «*Τη δανείστηκα να την ακούσω!*» Μου λέει «*Πολύ ωραίος δίσκος!*» [Γέλια Λέω «*Οχ, Παναγία μου! Μην ανοίξει μέσα και δει....*» Σούμπιπη θα με πηγαίνανε! Και τελικά... έρχομαι στην... «*Όχι...*» λέει «*... σε μας, στο*

Αστυνομικό Τμήμα Χαλανδρίου!» Πάω στο Αστυνομικό Τμήμα Χαλανδρίου, παιδιά, το χαρτί που μου 'δωσαν να υπογράψω... ήτανε αποκήρυξη, ήτανε το... το χαρτί που δίνανε να υπογράψουν... δεν ήξερα τι χαρτί, εγώ!

(ΝΣ) Δεν ζητάγαμε πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων ;

(ΝΛ) Αυτό ήτανε! Εγώ, που δεν μου 'χε ζητήσει κανείς! Το χαρτί, λοιπόν, είναι, πως είναι το χαρτί που δίνανε και υπογράφανε οι έξορ..., τελικά μια μέρα είδα ότι το χαρτί αυτό ήτανε το χαρτί αποκήρυξης όλων των ιδεών σου κι αυτά! Εγώ δεν ήξερα τι ήτανε! Έλεγε μέσα, θυμάμαι, πού ήμουνα το 1940. Του 'γραφα «Δεν έχω γεννηθεί» Εάν συμμετείχα στο ΕΑΜ. Στο ΕΑΜ! «*Ήμουνα μωρό, δεν ξέρω*» Δηλαδή κάτι τέτοια!

(ΝΣ) Με τους γονείς δεν...

(ΝΛ) Είπα «Δεν ξέρω!» Είπα «Δεν ξέρω!» Όλο δεν ήξερα! Σιγά που θα το 'λεγα.

(ΝΣ) Όχι, λέω αν...

(ΝΛ) Ε, μετά το υποψιάστηκα ότι...

(ΝΣ) Όχι λέω αν θα το 'χανε βρει εκείνοι;

(ΝΛ) Ε, δεν θα το 'χανε βρει;

(ΝΣ) Ε, βέβαια!

(ΝΛ) Θα το 'χαν βρει! Αλλά δε...

(ΝΣ) Ναι.

(ΝΛ) Τι... Σιγά τώρα!

(ΝΣ) Μάλιστα.

(ΝΛ) Παιδιά, δεν ξέρω αν...

(ΝΣ) Εντάξει, πολύτιμες πληροφορίες! Φχαριστούμε πολύ, Κυρία Λιανού!

[Συνεχίζει μια γενική συζήτηση]

Σημειώσεις Σ.Χριστουλάκη

(1) Στο βιβλίο του Κώστα Αγγελή «Μιχαήλ Μάνος» σελίδα 368-370 αναφέρεται μαρτυρία της οικογένειας Μιχαήλ Μάνου ότι πράγματι η οικογένεια που ζούσε στη βίλα «ΗΡΩ» (Β.Γεωργίου & Σουρή) ήταν οι γονείς της Ηρώς Κωνσταντοπούλου, ο Παναγιώτης και η Ελένη και μεταξύ των δύο αυτών οικογένειών αναπτύχθηκε φιλική σχέση.

(2) Γιόρταζε ο βασιλιάς Κωνσταντίνος τότε και είχαμε αργία.

3 Εννοεί τα «Ολύμπια».. Το μαγαζί που είναι πίσω από τη παιδική χαρά της Πλατείας Χαλανδρίου γωνία με την Κολοκοτρώνη.

4 Μάλλον αναφέρεται στον κινηματογράφο «Αλεξάνδρα» που υπάρχει ακόμα στην οδό Ηρώων Πολυτεχνείου.

